

SKRIFTLIGE INDLÆG FRA DET ØKONOMISKE RÅDS MEDLEMMER

På de følgende sider er gengivet skriftlige indlæg fra medlemmer af Det Økonomiske Råd. Følgende medlemmer har ønsket at give skriftlige bidrag:

Økonomi- og Indenrigsministeriet
Finansministeriet
Kommunale organisationer
Danmarks Nationalbank
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Byggeri
Landsorganisationen i Danmark
Dansk Metal
Akademikerne
Dansk Industri
Håndværksrådet
Landbrug & Fødevarer
Dansk Erhverv
Forbrugerrådet Tænk
Finansrådet
FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Særlig sagkyndig Torben M. Andersen
Særlig sagkyndig Nina Smith

Særligt inviteret til rådsmødet
Beskæftigelsesministeriet

Økonomi- og Indenrigsministeriet

Konjunkturvurderingen og offentlige finanser

I rapporten er der forudsat en meget afdæmpet økonomisk udvikling i år. I realiteten ingen fremgang i resten af 2014. Det kan vise sig at være for pessimistisk, selvom der næppe er tvivl om, at væksten i 2014 bliver lavere, end de fleste vurderede for bare et par måneder siden.

De seneste nationalregnskabstal – som af gode grunde ikke er indarbejdet i rapporten – viser en vækst på 0,8 pct. i første halvår 2014 i forhold til samme periode sidste år. Det vidner om, at det stille og roligt går fremad. Selvom væksten er bremset op i udlandet, har den indenlandske efterspørgsel udviklet sig som forventet. Det private forbrug er på vej op, forventningerne blandt både husholdninger og virksomheder peger på stigende aktivitet, og arbejdsmarkedet er i klar fremgang.

Beskæftigelsen er steget siden starten af 2013, trukket af fremgang i den private sektor, hvor der er skabt næste 35.000 flere job. Alene i første halvår 2014 er der kommet 19.000 flere i beskæftigelse. Samtidig er ledigheden faldet yderligere, og antallet af ledige stillinger er stigende.

Det skal ses i sammenhæng med, at den underliggende aktivitet i dansk økonomi er bedre, end BNP-udviklingen giver indtryk af. Det fremgår også af rapporten, at der ventes en fornuftig fremgang i værditilvæksten i de private byerhverv, som står for langt størstedelen af den private beskæftigelse. Det er en vurdering, Økonomi- og Indenrigsministeriet deler med formandskabet. Det giver grobund for, at dansk økonomi stille og roligt bevæger sig ud af krisen.

Formandskabet har opjusteret skønnet for underskuddet på den offentlige saldo til 3,6 pct. af BNP i 2015. I *Økonomisk Redegørelse*, august 2014, skønnes et offentligt underskud på 3,0 pct. af BNP i 2015. Den offentlige saldo er følsom over for konjunktursituationen, om end der ikke er nogen entydig sammenhæng mellem BNP-væksten og den offentlige saldo. De offentlige indtægter og udgifter påvirkes fx forskelligt, alt efter om der er tale om lavere eksportvækst eller lavere vækst i den indenlandske efterspørgsel. Det har også betydning, hvorledes beskæftigelsen påvirkes af en eventuelt lavere BNP-vækst.

For at understøtte vækst og beskæftigelse maksimalt gik regeringen med finanslovsforslaget for 2015 helt til grænserne i budgetloven og EU's Stabilitets- og Vækstpagt. Det er vigtigt for regeringen at understøtte vækst og beskæftigelse mest muligt. Men dette skal gå hånd i hånd med en ansvarlig økonomisk politik, hvor Danmark lever op til de krav, som stilles til økonomien. Derfor har regeringen netop fremlagt to initiativer på pensionsområdet, som der er flertal for i Folketinget. Det

forventes, at pakken samlet set vil forbedre den offentlige saldo med ca. $\frac{3}{4}$ pct. af BNP i 2015 og dermed give en sikkerhedsmargin til 3 pct.-grænsen i EU's Stabilitets- og Vækstpagt.

Lånegrænser og tilsynsdiamanten

Formandskabet anbefaler at begrænse muligheden for boliglån med variabel rente. Økonomien er blevet mere rentefølsom i de senere år, men der er også fordele herved, idet lave renter i betydelig grad har holdt hånden under husholdningernes og virksomhedernes økonomi.

Anbefalingen om at indføre en strengere lånegrænse for variabelt forrentede lån med pant i boligen på 80 pct. er vidtgående, og mulige omkostninger og fordele ved forslaget kunne være bedre belyst i rapporten. Det står ikke klart, hvor megen ekstra makroøkonomisk stabilitet forslaget reelt vil bidrage med. Analyser fra både Erhvervs- og Vækstministeriet og Nationalbanken viser fx, at husholdningerne som helhed er robuste overfor meget betydelige stress-scenarier. Rapporten ser heller ikke på, hvilket omkostninger forslaget har i form af et reduceret gennemslag af pengepolitikken, mindre privatøkonomisk fleksibilitet og potentiel påvirkning af boligmarkedet.

Økonomi- og Indenrigsministeriet er enig i, at der har været behov for at reducere visse risici forbundet med det danske realkreditsystem. Her spiller den nye tilsynsdiamant en central rolle. Tilsynsdiamanten indeholder blandt andet et pejlemærke, som begrænser den løbende mængde af rentetilpasningslån, der skal refinansieres, og mindsker dermed også risikoen ved pludselige rentestigninger. Den nye tilsynsdiamant vil også reducere mængden af afdragsfrie lån med høje belåningsgrader. Koblet med kravet om en udbetaling på 5 pct. vil disse tiltag bidrage til at styrke både den makroøkonomiske og finansielle stabilitet. Tiltagene er samtidig balancerede i forhold til situationen på boligmarkedet og konjunktursituationen.

Dagpengesystemet

Rapporten behandler dagpengesystemet i kapitel II. Det er nyttigt, at formandskabet fortsætter den gode tradition med jævnligt at tage arbejdsmarkedsforhold op til nærmere analyse. Kapitlet indeholder blandt andet en analyse af dagpengereformen fra 2010. Økonomi- og Indenrigsministeriet er enig i, at der i sagens natur må være tale om en foreløbig analyse, dels fordi reformen ikke er fuldt indfaset, dels på grund af de seneste års konjunkturforhold.

Trods usikkerheden er der alligevel grund til at hæfte sig ved resultaterne af den grundige analyse. Formandskabet har påvist, at reformen har ført til en øget afgang fra ledighed til beskæftigelse. Den estimerede effekt på den strukturelle ledighed – en reduktion på $\frac{1}{2}$ pct.point – når reformen er fuldt indfaset, virker sandsynlig.

Rapporten indeholder en række overvejelser om den fremtidige indretning af dagpengesystemet. Det er et velkomment bidrag til debatten om det fremtidige dagpengesystem og et supplement til de anbefalinger, Dagpengekommissionen kommer med til september 2015.

Det overvejes blandt andet i rapporten at give en højere dagpengesats i starten af ledighedsperioden, eventuelt afgrænset til personer med en stærk forudgående arbejdsmarkedstilknytning. Økonomi- og Indenrigsministeriet er enig i, at det vil styrke forsikringselementet for de personer, der har få og korte ledighedsperioder, men hensigtsmæssigheden herved kan diskuteres. Et sådant forslag vil i givet fald skulle analyseres nøje. Det danske arbejdsmarked er kendetegnet ved mange jobåbninger og jobskifte. Hvis en højere dagpengesats blot fører til større ledighed mellem jobskifte, eller hvis flere jobskift bliver forbundet med ledighed, kan det have mærkbare negative effekter på den strukturelle ledighed.

Finansministeriet

Finansministeriet deler vurderingen af, at BNP-væksten i 2014 i blandt andet Danmark og en række eurolande tegner til at blive lavere end antaget for få måneder siden. DØR anlægger efter Finansministeriets vurdering en temmelig pessimistisk vurdering for 2014, men ser tiltagende vækst i 2015 og 2016.

DØRs vurdering tager bl.a. udgangspunkt i de såkaldte ”flash” tal for nationalregnskabet i 2. kvartal 2014. De reviderede tal, som er offentliggjort efter skæringsdatoen for rapporten, er lidt mere positive. I de reviderede tal tyder den private indenlandske efterspørgsel overordnet på at udvikle sig som forventet – ligesom beskæftigelsen er steget mere end forventet.

1. Finanspolitiske anbefalinger

DØR vurderer det offentlige underskud til 3,6 pct. af BNP i 2015. DØR karakteriserer skønnet som et muligt ”overkantsskøn”. Den vurdering deler Finansministeriet.

Som DØR gør opmærksom på, er det høje skøn for underskuddet baseret på de ovenfor omtalte ”flash” tal for nationalregnskabet, og at det rentefald, der er sket siden august, ikke fuldt ud er indarbejdet. Men i lyset af udviklingen i den indenlandske efterspørgsel og beskæftigelsen er DØRs vurdering af det offentlige underskud i 2015 for høj.

Det understøttes endvidere af, at Nationalbanken i september vurderede det offentlige underskud til 3,2 pct. af BNP baseret på ”flash” tal.

DØR påhæfter et ”rødt trafiklys” til det skønnede faktiske underskud i 2015. Det skulle efter DØRs definition være udtryk for, at en finanspolitisk målsætning eller formel grænse ikke vil blive overholdt. DØR anbefaler ikke direkte finanspolitiske tiltag til trods for det ”røde trafiklys”, men gør en del ud af at vurdere, at en midlertidig og forholdsvis begrænset overskridelse af underskudsgrænsen på 3 pct. af BNP næppe vil medføre en fornyet henstilling fra EU.

Det kunne måske være nyttigt for DØR at genoverveje anvendelsen af ”trafiklysene” på nogle stræk. ”Rødt trafiklys” anvendes tilsyneladende også i tilfælde, hvor DØR ikke mener, at der er brug for politikændringer. Desuagtet er vurderingen af underskuddets størrelse i 2015 mindre aktuell i lyset af den pensionspakke, som regeringen fremlagde d. 3. oktober og som bakkes op et flertal i folketinget.

For regeringen er det afgørende, at der ikke opstår usikkerhed om finanspolitikken. Det er baggrunden for pensionspakken. Sigtet er at forbedre den faktiske saldo i 2015 uden at svække efterspørgslen eller beskæftigelsen. Det gøres ved at fremrykke skatteindtægter fra pensionsopsparing til 2015, dels via skatterabat til personer over 60 år, der omlægger eller hæver deres indestående i LD i 2015, og dels ved at forlænge perioden for skatterabat ved omlægning af kapitalpensioner til alderspensioner til udgangen af 2015.

Det er vurderingen, at pensionspakken vil forbedre den offentlige saldo med ca. $\frac{3}{4}$ pct. af BNP i 2015. Dermed etableres en sikkerhedsafstand til underskudsgrænsen i Stabilitets- og Vækstpagten.

Når det er sagt, er det væsentligt at understrege, at finanspolitikken primært tilrettelægges med henblik på at styre efter målene for den strukturelle saldo og målet om langsigtet økonomisk holdbarhed. Det påpeger DØR også.

Baggrunden for at konsolidere den faktiske saldo skal primært findes i de forværrede konjunkturudsigter. Derfor er det i den aktuelle situation ikke vurderet hensigtsmæssigt med en traditionel stramning af finanspolitikken.

DØR nævner, at man allerede nu bør overveje at stramme finanspolitikken i 2016 mere end der ligger i den mellemfristede planlægning. Begrundelsen er dels, at væksten forventes at tage til fra 2015 til 2016, og dels at DØR skønner et strukturelt underskud på 0,5 pct. af BNP i 2016. FM vurderer, at det strukturelle underskud vil være 0,4 pct. af BNP og gradvist mindskes frem mod strukturel balance i 2020. DØR nævner selv, at tilrettelæggelsen af finanspolitikken for 2016 først sker om et år. Så der vil være tid til at tage bestik af situationen.

DØR sætter et ”gult trafiklys” ud for det strukturelle underskud i 2016, hvilket skulle være udtryk for, at der er risiko for, at budgetlovens underskudsgrænse ikke efterleves i 2016. Det forekommer som en misvisende anvendelse af ”trafiklysene”. Regeringen er forpligtet til at overholde budgetloven i forbindelse med fremsættelsen af finanslovsforslaget for 2016. Der er ikke belæg for at hævde, at der er risiko for, at kommende finanslovsforslag vil bryde budgetloven.

2. Udgiftslofter og budgetlov

I forhold til fastsættelsen og overholdelsen af de 4-årige udgiftslofter vurderer DØR, at den planlagte økonomiske politik ligger inden for udgiftslofterne i 2015, og at udgiftslofterne for 2018 er fastsat i overensstemmelse med målsætningerne for de offentlige finanser.

DØR forholder sig til gengæld kritisk over for, at der ikke er plads til at udnytte udgiftslofterne i 2015-17 fuldt ud, fordi den økonomiske politik er planlagt helt til de gældende underskudsgrænser. Dette kritikpunkt fremgik også af DØRs forårsrapport 2014, men kræver alligevel følgende kommentarer.

Med vedtagelsen af budgetloven udgøres de finanspolitiske rammer både af underskudsgrænserne for den faktiske og strukturelle saldo og af de 4-årige udgiftslofter for stat, kommuner og regioner. Den økonomiske politik tilrettelægges inden for disse rammer.

I den nuværende situation – hvor de offentlige indtægter skønnes strukturelt lavere end ved fastsættelsen af udgiftslofterne for 2014-17 – er det således underskudsgrænserne for den strukturelle saldo, der udgør en reel binding for den aktuelle finanspolitik, og politikken tilrettelægges ud fra denne binding.

Finansministeriet er enig i, at der ikke er plads til at udnytte loftet for de statslige udgifter til indkomstoverførsler i 2015-17 inden for underskudsgrænsen i budgetloven. Dette betyder imidlertid ikke, at formelle grænser eller målsætninger ikke vil blive overholdt. DØR’s vurdering er således heller ikke for dette ”røde trafiklys” fulgt op af konkrete anbefalinger.

Tilrettelæggelsen af den økonomiske politik vil naturligvis respektere budgetlovens underskudsgrænse. At skøn for blandt andet overførselsudgifter og skatteindtægter efterfølgende kan udvikle sig anderledes end ved loftfastsættelsen er en usikkerhed, som løbende vil blive søgt minimeret, men som i et vist omfang er uundgåeligt. Ændringer i forhold til de mellemfristede skøn vil løbende blive opfanget og håndteret i forbindelse med de årlige finanslovsforslag, således at de holder sig inden for budgetlovens underskudsgrænse.

DØR har i rapporten nogle overordnede overvejelser om budgetloven og kravene til Finansministeriets offentliggørelser om fortolkninger og regneprincipper.

Det er Finansministeriets vurdering, at der er en god dialog med DØR omkring den nødvendige dokumentation, og at arbejdet med at dokumentere de forskellige aspekter af budgetloven er kommet langt. Finansministeriet er naturligvis indstillet på at fortsætte den gode dialog med DØR.

3. Dagpenge

Rapporten bidrager med interessante analyser af dagpengesystemet. Det er nyttigt hele tiden at udvikle og forbedre de metoder, der anvendes til at beskrive de strukturelle virkninger af tilpasninger af offentlige forsørgelsesydelse.

3.1 Dagpengereformen

Analysen af dagpengereformens beskæftigelseseffekter rummer en række centrale fremskridt i forhold til tidligere analyser.

Det er en kompliceret opgave at danne ordentlige kontrolgrupper for de personer, der berøres af dagpengeafkortningen, fordi den anvendelige observationsperiode fra 2008-2013 er relativ kort og konjunkturforløbet ændrer ledighedens sammensætning betydeligt i perioden. Det vurderes, at analysen får håndteret denne problemstilling på en bedre måde end tidligere studier. Heraf følger også, at dagpengereformens estimerede beskæftigelsesvirkning for de observerede grupper (af såkaldt nyledige) på mellem 800-1.200 personer vurderes at være det mest retvisende skøn, som endnu er udarbejdet.

I praksis er det vanskeligt at isolere virkningen af dagpengeperiodeforkortningen fra 4 til 2 år fra virkningen af de midlertidige periodeforlængelser med nedsat ydelse. Det kan heller ikke denne analyse komme uden om.

Nyledige havde i 1. halvår 2011 ret til en samlet ydelsesperiode på $3\frac{1}{4}$ - $3\frac{3}{4}$ år, heraf $1\frac{1}{4}$ - $1\frac{3}{4}$ år med uddannelses- eller arbejdsmarkedsydelse. Der er risiko for, at analysen ikke måler en ren periodeafkortning på 2 år, men snarere en periodeafkortning på $\frac{1}{4}$ - $\frac{3}{4}$ år kombineret med en ydelsesnedsættelse efter 2 år med dagpenge. Der er således indikationer på, at de midlertidige tiltag i form af uddannelsesydelser og arbejdsmarkedsydelsen har betydning for analysens resultater.

Det er et vigtigt og relevant skridt, at Formandsskabet forsøger at oversætte analyse-resultaterne til en strukturel beskæftigelsesvirkning. Resultatet peger på, at reformen forbedrer den strukturelle beskæftigelse med ca. 15.000 personer. Finansministeriet har tidligere skønnet, at afkortningen af dagpengeperioden for 4 til 2 år vil øge den strukturelle beskæftigelse med 13.000 personer fuldt indfaset og ved et strukturelt

ledighedsniveau. Det gælder ikke desto mindre, at de fundne effekter skal tolkes med varsomhed bl.a. i lyset af de midlertidige tiltag. Mindre usikkerheder på opregningen kan have væsentlig betydning for den fundne strukturelle effekt.

3.2 En ændret dagpengeprofil

Der er foretaget en række interessante analyser af at ændre profilen for dagpengesatsen over dagpengeperioden og af en permanentgørelse af arbejdsmarkedsydelsen. For begge ændringer er det centralt at inddrage konsekvenserne for den strukturelle beskæftigelse og ledighed. Formandskabets evaluering af dagpengereformens beskæftigelseseffekter peger i retning af meget signifikante adfærdsvirkninger af ændrede ydelsesperioder og satser. På den baggrund kan der imødeses negative beskæftigelseseffekter af en permanent 1-årig arbejdsmarkedsydelse og dermed en samlet svækkelse af de offentlige finanser, der væsentligt overstiger den direkte virkning, som rapporten angiver.

3.3 Et lempeligere beskæftigelseskrav

Formandskabet fremhæver, at særreglen om lempeligere genoptjening for personer med opbrugt dagpengeperioden gav nogle u hensigtsmæssige incitament er til at forlænge ledigheden indtil dagpengeperiodens ophør.

Formandskabets analyse af særreglen peger på, at der er en direkte omkostning på 400 mio. kr. samt en forøgelse af den strukturelle ledighed på omtrent 1700 personer. Samlet vurderer DØR således, at der er betydelige udgifter ved en lempeligere genoptjening.

I rapporten nævnes desuden, at der er evidens for øget afgang fra beskæftigelse til ledighed ved et lempeligere genoptjeningskrav. Dette indgår ikke i udgiftsvurderingen, men virkningen kan potentielt være betydelig, særligt i lyset af en kortere dagpengeperiode.

3.4 Konjunkturafhængig dagpengeperiode

Formandskabet peger på, at en konjunkturafhængig dagpengeperiode kan være hensigtsmæssig. Det fremhæves, at et regelbaseret system bør foretrækkes fremfor diskretionære ændringer.

Der er fortsat mange praktiske udfordringer forbundet med implementering af en konjunkturafhængig dagpengeperiode, herunder bl.a. at finde en indikator for, hvornår dagpengeperioden skal forlænges og afkortes i et konjunkturafhængigt dagpengesystem. Således reagerer ændringer i bruttoledigheden typisk med forsinkelse i forhold til konjunkturvendinger og der vil være en risiko for, at opstramninger og lempelser indtræder forsinket og i nogle tilfælde måske efter, at konjunkturerne er skiftet.

Kommunale organisationer

Det er positivt, at vismændene påpeger nogle af budgetlovens indbyggede svagheder. Vismændenes forslag om en budgetlov med mere fleksible rammer for videreførsler af uforbrugte midler mellem budgetår vil være et skridt i den rigtige retning. Det er det, fordi det ville give muligheder for en bedre og mere langsigtet planlægning i den offentlige sektor og dermed åbne muligheder for en endnu bedre anvendelse af ressourcerne.

De begrænsede muligheder for realvækst i det offentlige forbrug stiller store krav til alle dele af den offentlige sektor om fortsat effektivisering af driften. Det er for det første vigtigt, at rammebetingelserne for kommuner og regioner ikke står i vejen for men derimod understøtter en mere effektiv drift. Vismændene kunne i den sammenhæng med fordel have påpeget vigtigheden af, at man ikke indfører nye bureaukratiske tiltag som fx minimumsrettigheder eller minimumsnormeringer, der indskrænker kommuner og regioners råderum.

For det andet er det centralt for kommuner og regioner, at anlægsrammerne er tilstrækkelige til at muliggøre investeringer i en effektiv drift. Behovene forstærkes bl.a. af de betydelige befolkningsforskydninger, herunder flytninger fra land til by og den generelle befolkningsaldring. På den baggrund vil det ikke være tilrådeligt at nedbringe kommunernes og regionernes anlægsrammer i de kommende år.

Danmarks Nationalbank

Nationalbanken deler i hovedtræk formandskabets vurdering af de aktuelle konjunkturodsigter for dansk økonomi. Aktiviteten steg jævnt i 1. halvår, især når man ser bort fra den aftagende produktion i råstofindvindingen, og på arbejdsmarkedet stiger beskæftigelsen, og ledigheden falder. Husholdningernes disponible indkomster og formuer er øget, bl.a. som følge af det meget lave renteniveau, så det overordnede billede af økonomien understøtter, at der er grundlag for en fortsat styrkelse af det igangværende opsving.

Nationalbanken er derfor på linje med formandskabets vurdering af, at væksten i dansk økonomi vil tiltage i 2015 og 2016, hvilket medfører, at beskæftigelsen i 2016 ventes at være 40-50.000 højere end i år. Nationalbanken er derimod skeptisk over for formandskabets vurdering, at denne beskæftigelsesfremgang kan ske, uden at bruttoledigheden falder fra sit aktuelle niveau på 132.000 personer. Det er tvivlsomt, om der uden for arbejdsstyrken findes personer i så store tal, som har kvalifikationerne og mulighederne for at træde ind på arbejdsmarkedet med kort varsel.

Formandskabet lægger til grund for sit skøn, at BNP aktuelt ligger 4½ pct. under sit potentielle niveau, og at beskæftigelsesgab er på knap 90.000 personer, hvilket er domineret af et betydeligt arbejdsstyrkegab. Formandskabet giver en grundig gennemgang af beregningerne bag skønnet over den strukturelle arbejdsstyrke og betoner usikkerheden om dens størrelse.

Formandskabet præsenterer en analyse af dagpengesystemet, som berører fire mulige ændringer. Nationalbanken noterer sig, at alle fire indeholder elementer, der risikerer at bidrage til højere strukturel ledighed. Formandskabet nævner, at konjunkturafhængige dagpenge kan nedbringe den strukturelle ledighed. Nationalbanken er ikke overbevist om, at et sådan system i praksis kan implementeres, så effekten samlet er positiv for beskæftigelsen.

Et konjunkturafhængigt dagpengesystem forøger de automatiske stabilisatorer i økonomien, men det sker på bekostning af større udsving i de offentlige finanser og en reduceret konjunkturtilpassende effekt fra løndannelsen. Det er samtidig tvivlsomt, om det kan lykkes at designe et regelbaseret dagpengesystem, der er stabilt og fremtidssikret med faste regler for niveau og udsvingsgrænser for dagpengeperioden.

Et af formandskabets forslag er en kraftig forøgelse af dagpengene ved korte ledighedsperioder. I dag er der årligt ca. 200.000 korte ledighedsforløb mellem jobskifte, som risikerer at blive længere, hvis der gives et øget incitament hertil. Dertil kommer, at analysen ikke synes at inddrage risikoen for, at der indlægges en kort "sabbat" mellem mange af de yderligere ca. 500.000 årlige jobskifter, som hidtil har fundet sted uden mellemliggende ledighedsperioder. Dette ville berøre fast tilknyttede og mere lønførende grupper på arbejdsmarkedet. Det kan måske mere bredt medføre uønskede kulturforandringer med øget brug af dagpengesystemet, hvis systemet indrettes og begrundes med et opfattet behov for "juste retour".

Formandskabet behandler de senere års udvikling i realkreditlån til husholdningerne med særligt fokus på rentetilpassningslånene. Den store udbredelse af rentetilpassningslån har øget husholdningernes rentefølsomhed, hvormed gennemslaget fra de pengepolitiske renter er steget. Det virker i hovedreglen konjunkturtilpassende, idet den danske konjunkturudvikling i udpræget grad er i fase med euroområdet.

Det er indiskutabelt, at det danske euroforbehold medfører risiko for pres på den danske krone, og at en større rentefølsomhed i den situation øger de makroøkonomiske risici. Midlertidige udsving i de pengepolitiske renter som følge af en eventuel valutakrise har dog et begrænset gennemslag på de korte obligationsrenter.

Det er væsentligt, som formandskabet også bemærker, at der med loven om løbetidsforlængelse nu sker en forudsigelig håndtering af konsekvenserne, hvis en auktion fejler, eller hvis der er meget store, pludselige rentestigninger.

Formandskabet beskæftiger sig i sin omfattende gennemgang af realkreditgivningen stort set ikke med de afdragsfrie lån. Det er Nationalbankens vurdering, at lånegrænsen for afdragsfrie lån bør sættes ned. Det vil bidrage til at sikre obligationernes sikkerhed, så realkreditsystemet er robust også i perioder med store boligprisfald.

Dansk Arbejdsgiverforening

1. Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Formandskabet udskyder atter opsvinget. Dansk Arbejdsgiverforening (DA) er imidlertid bekymret for, om det danske samfund overhovedet er klar til vækst, når og hvis den kommer.

Der er ikke brug for politiske initiativer, der forværrer strukturerne i dansk økonomi, hæmmer væksten og som koster danske medarbejdere deres job. Hverken på kort eller længere sigt. Der er i stedet brug for reformer, der bidrager til vækst og jobskabelse.

Formandskabets rapport er jo netop en hyldest til reformer. Analyserne viser, at både reform af kontanthjælp og dagpengereformen har fået flere i beskæftigelse og færre i offentlig forsørgelse.

En række af ændringerne af kontanthjælpen er gode nok, men ændringerne går ikke nært langt nok. Reformen af kontanthjælp har øget afgang fra offentlig forsørgelse til beskæftigelse og uddannelse for unge under 30 år og par, hvor den ene er på kontanthjælp.

Der er dog stadig et stort uløst problem for par, hvor begge er på kontanthjælp, og for enlige forsørgere. For mange af dem kan det ikke betale sig at arbejde.

Desuden viser Formandskabets analyse, at der er noget helt galt med kategoriseringen af, om kontanthjælpsmodtagere er arbejdsmarkedsparate eller ej.

Det er ikke godt nok og er skadeligt for dansk økonomi. Der er – hverken for den enkelte eller for kommunerne – klare incitamentter til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet. Det skal der rettes op på.

2. Arbejdsløshedsforsikring

DA kvitterer for grundige, sobre og nyttige analyser vedrørende arbejdsløshedsforsikring. Der er brug for sådanne analyser i forhold til den igangværende debat.

Rapporten placerer dagpengesystemet, hvor det hører hjemme, nemlig som en forsikring i tilfælde af ledighed.

DA finder det afgørende, at der for alvor bliver taget livtag med de alt for mange danskere på offentlig forsørgelse.

Dagpengereformen virker. Ledige reagerer på ændringer i de økonomiske incitamenter. Ledige kommer hurtigere i beskæftigelse. Og vi har endnu ikke set den fulde effekt, fordi de forskellige overgangsordninger forsinker resultaterne.

Formandskabets analyser viser, at reformen øger den strukturelle beskæftigelse med 15.000 personer. Det er faktisk højere, end hvad Arbejdsmarkedskommissionen forventede. Det er endda et skøn i den lave ende, bl.a. fordi analysen kun er lavet for 25-50-årige.

Formandskabet viser præcist, hvordan man skal evaluere effekten af dagpengereformen ved blandt andet at tage højde for de lediges sammensætning – og er dermed langt mere grundig end SFI's nylige analyse, som i højere grad er et øjebliksbillede og ikke kan bruges til at sige noget om dagpengereformens fulde effekt.

Formandskabet præsenterer en række overvejelser om, hvordan man kan ændre arbejdsløshedsforsikringen. Det vil sandsynligvis indgå som en del af grundlaget for Dagpengekommisionens arbejde.

Trods dagpengereformen har Danmark fortsat den længste maksimale dagpengeperiode, blandt de europæiske lande vi normalt sammenligner os med.

For DA er det helt afgørende, at man kun ændrer i dagpengesystemet, hvis det betyder, at flere kommer i beskæftigelse og færre i offentlig forsørgelse. Er det ikke tilfældet, er der ikke grundlag for at ændre på det nuværende system.

Dansk Byggeri

Kapitel 1: Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Dansk Byggeri finder det problematisk, at formandskabet ikke har taget højde for hovedrevisionen af Nationalregnskabet.

Dansk Byggeri deler imidlertid formandskabets vurdering af, at opsvinget er blevet udskudt endnu et år, og vi hæfter os ved, at outputgabet når et nyt lavpunkt netop i år på det voldsomt lave niveau på -4,5 % af det strukturelle BNP. Set i det lys virker det nærmest bizart, når det i mediebildet indimellem postuleres, at dansk økonomi befinder sig midt i et opsving!

Vi mener, at det er temmelig optimistisk, når formandskabet som årsgennemsnit for 2017-2020 forventer en realvækst i BNP på 2,8 % og en realvækst i de private byer-hvervs BVT på 3,6 %.

For så vidt angår formandskabets forventning om et budgetunderskud på ca. 3½ % af BNP i 2015, er det værd at bemærke, at den offentlige saldo i 2010-2013 har været bedre end skønnet af regeringen primo året med et akkumuleret beløb på 150 mia. kr., ligesom det ventes at blive tilfældet i 2014. Det understøttes også af hovedrevisionen af Nationalregnskabet og af regeringens forslag om at videreføre muligheden for at omlægge kapitalpension med skattefordel til 2015.

Vi mener, at formandskabet er for optimistisk i vurderingen af væksten i investeringerne i boliger. Efter et fald på 5,5 % i 2013 venter formandskabet vækstrater på 4,4 % i 2014 og 5,3 % i 2015.

Ifølge Dansk Byggeris dugfriske konjunkturanalyse forventer vi et fald i boliginvesteringerne i 2015 på 7,6 %. Boliginvesteringer dækker over både nybyggeri og hovedreparationer. Nybyggeriet vil ganske vist stige marginalt fra det nuværende historisk meget lave niveau, men investeringerne i hovedreparationer ventes at falde kraftigt på grund af følgende tre faktorer:

For det første vil renoveringerne af de almene boliger falde med ca. 2 mia. kr. i 2015 ifølge Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. For det andet vil aktiviteten med de ekstraordinære udbedringer af stormskader efter Allan og Bodil i oktober og december 2013 være ophørt, når vi når frem til 2015. For det tredje vil de byggeprojekter, der er fremkaldt af BoligJobordningen, fx nye vinduer og hulmursisoleringer, forsvinde med udgangen af 2014, fordi ordningen ophører.

Dansk Byggeri er ikke enig med formandskabet i, at ophøret af BoligJobordningen kun vil påvirke den økonomiske vækst beskedent i 2015. Vi vurderer, at den ekstra

produktionsværdi – netto, dvs. fratrukket dødvægtstabet – er i ca. 2,7 mia. kr. (basispriser, dvs. eksklusiv moms) om året.

Formandskabet lægger skatteministeriets vurdering af BoligJobordningens udbredelse i 2013 til grund for vurderingen af aktivitetseffekten i 2015. Der er ikke noget at sige til, at der var færre end forventet, der benyttede ordningen i kalenderåret 2013. For BoligJobordningen ophørte med udgangen af 2012, hvilket bevirkede, at mange planlagte byggeprojekter blev fremrykket fra 2013 til 2012. Derefter blev ordningen genindført i slutningen af april som led i Vækstplan DK.

Vi går under alle omstændigheder ud fra, at formandskabet grundlæggende mener det samme som i efterårsrapporten i 2012, hvor formandskabet bl.a. konkluderede: *”En ordning, der sandsynligvis virker anderledes end standardberegningen tilsiger, er den såkaldte BoligJobplan. Denne ordning kan have større aktivitetseffekter end en traditionel skattelettelse, hvorfor finanseffektberegningen kan undervurdere væksteffekten af tiltaget”.*

Det er de mindre håndværksvirksomheder, som er spredt ud over hele landet, der til næste år vil miste denne omsætning. Selv om der er forskelle i vores bedømmelse af aktivitetsevirkning og dødvægtstab, så forbedrer ordningen produktiviteten takket være mindre gør-det-selv arbejde, og den sikrer en mere opdateret bygningsmasse end ellers. Ordningen bidrager også til at flytte aktivitet fra sort til hvidt arbejde, ligesom den er et vigtigt redskab til at skabe beskæftigelse i de områder, der ligger udenfor de større byer.

Dansk Byggeri deler formandskabets vurdering af, at der ikke er tegn på pres på arbejdsmarkedet, hvilket bl.a. afspejler sig i den afdæmpede lønudvikling. I bygge- og anlægsbranchen var årsstigningstakten for arbejdere således 0,8 % både i 1. og i 2. kvartal 2014.

Formandskabet anbefaler, at muligheden for boliglån med variabel rente bliver begrænset, og formandskabet formoder, at gevinsten ved en vis reduktion af muligheden for at optage variabelt forrentede lån i den enkelte ejerbolig vil være relativ stor, mens omkostningerne må formodes at være relativt små.

Da den private efterspørgsel i en årrække har ligget underdrejet, og da boligmarkedet uden for hovedstaden er meget svagt, fraråder Dansk Byggeri under den nuværende lavkonjunktur ændringer i låneformenerne. Dansk Byggeri advarer imod, at man fortsætter den megen diskussion om boligejernes lånemuligheder, da diskussionerne påvirker boligmarkedet og bidrager til at udskyde en normalisering af det private forbrug. Der er i forvejen stor usikkerhed for boligejerne i forhold til både de fejlagtige ejendomsvurderinger samt den spæde og usikre konjunkturvending.

Vi mener, at risikoen for makroøkonomisk eksternalitet, hvor en stor stigning i renteniveauet ikke alene udgør en økonomisk risiko for nogle af boligejerne, men også for bredere dele af samfundsøkonomien, trods alt må være temmelig begrænset.

Kapitel 2: Dagpengesystemet

Dansk Byggeri anerkender formandskabets grundige og saglige analyser af dagpengesystemet. Det er der stærkt brug for i den nuværende til tider hysteriske og ophedede offentlige debat.

Vi mener også, at dagpengereformen i 2010 har virket godt. Vi vil gerne understrege, at det er vigtigt, at man fastholder den positive udvikling og ikke udvander reformen med midlertidige ordninger, som kan risikere at ødelægge den strukturelle stigning i beskæftigelsen på mindst 15.000 personer, der er en følge af reformen.

Dansk Byggeri mener, at der udelukkende bør vedtages ændringer i dagpengesystemet, hvis det forventes at ville medføre flere beskæftigede og færre på offentlig forsørgelse. I den forbindelse noterer vi med interesse formandskabets beregning af, at en provenuneutral omlægning med 25 % højere erstatningsniveau i første ledighedskvartal og 10 % lavere dagpengeniveau i de resterende syv kvartaler, vil sænke den strukturelle ledighed med yderligere 5.000 personer.

Vi ser dermed ikke noget behov for at lempe genoptjeningskravet, at gøre arbejdsmarkedsydelsen permanent eller at forlænge ydelsesperioden, da alle tre foranstaltninger vil kunne forøge den strukturelle ledighed.

Vi ønsker fremadrettet større fokus på at man skaber størst mulig mobilitet, så den arbejdskraft, der er til rådighed i Danmark, bliver udnyttet mest effektivt.

Landsorganisationen i Danmark

Formandskabet har foretaget en større nedjustering af væksten i 2014 og en lidt mindre i 2015. Således udskydes opsvinget ca. et år i forhold til vurderingen i foråret. Nedjusteringen synes umiddelbart meget kraftig og er ikke i overensstemmelse med LO's forventninger samt seneste data fra hovedrevisionen af nationalregnskabet, som ikke er indarbejdet i Formandskabets prognose.

Formandskabet forventer, at beskæftigelsen stiger med ca. 70.000 personer fra 2013 til 2016.

En stigning i beskæftigelsen på 70.000 i de næste tre år er imidlertid fortsat beskedent i forhold til Formandskabets vurdering af, at der skal skabes 185.000 nye job frem mod 2020, for at økonomien skal være i ligevægt. En sådan udvikling i beskæftigelsen kræver en solid vækst i efterspørgslen.

Formandskabet mener på baggrund af skønnene for den offentlige saldo, at der er behov for at gennemføre finanspolitiske stramninger fra 2015 og frem. LO er meget uenig. Der er fortsat behov for at understøtte vækst og beskæftigelse, idet der er et betydeligt produktions- og beskæftigelsesgab, som først ventes lukket i 2020. Det er der både råd og plads til. LO finder, at Formandskabets skøn over det faktiske offentlige underskud er for højt, foreløbige tal underbygger den indstilling. Hertil er det vigtigt, at kommunerne og regionerne lever op til det planlagte serviceniveau. LO foreslår i den sammenhæng, at sanktionsmekanismerne i tilfælde af merforbrug suspenderes midlertidigt.

Dagpengesystemet

Formandskabet er i kapitlet meget bevidste om, at indretningen af dagpengesystemet kræver en politisk afvejning af effekterne på indkomstfordeling mod effekterne på beskæftigelsen, og de er af samme grund meget afdæmpede i deres politiske anbefalinger. LO er glade for, at kapitlet den vej er blevet fint afbalanceret.

Formandskabet analyserer effekten af dagpengereformen. Der findes noget større effekter end i en tilsvarende analyse fra SFI. LO finder, at metoderne benyttet i SFI giver et bedre billede af den direkte effekt af reformen. I Formandskabets analyse indgår også effekter af den aktive arbejdsmarkedspolitik.

I rapporten findes to resultatet afhængig af, hvilken periode der sammenlignes med. Der er stor forskel på de to resultater, og det kan skyldes inddragelsen af arbejdsmarkedshistorik som forklarende faktor.

Når den samlede virkning på den strukturelle arbejdsløshed skal findes, opstilles en forholdsvis simpel model, og resultatet forsøges udbredt til hele arbejdsmarkedet ved, at lægge sig i toppen af spændet for resultaterne. Formandskabet angiver selv, at øvelsen er præget af stor usikkerhed. LO er enig i denne vurdering.

Formandskabet gennemfører en række analyser af forskellige modeller, hvor en højere ydelse i starten af periode bliver finansieret enten ved en lavere ydelse i den resterende dagpengeperiode eller ved en marginalt højere bundskat.

Det virker fornuftigt, at man i starten af ledighedsperioden har en højere kompensation, da det vil sikre, at flere vil være medlem af en a-kasse og bidrage til systemet. LO foretrækker modellerne med en skattefinansieret forbedring af ydelsesniveauet.

Det kan også være relevant at gøre arbejdsmarkedsydelsen permanent, men det skal overvejes inden for rammerne af et nyt samlet system. Man skal i givet fald ikke nødvendigvis låse sig fast på en etårig periode. Uanset dette virker det også mere rimeligt at lade forslaget finansiere af en højere bundskat. Det er ikke hensigtsmæssigt at lade de næstsvageste redde de svageste, når man i stedet kan dele regningen bredere ud.

Formandskabet har foretaget beregninger på et lempeligere beskæftigelseskrav, hvor de nuværende 52 uger erstattes med 26 uger.

Forslaget har en pæn fordelingsprofil, hvor særligt de 10 pct. fattigste vinder ved forslaget; Mens virkningerne på den strukturelle arbejdsløshed er forholdsvis begrænset, også når Formandskabets høje vurdering af effekterne lægges til grund.

LO finder, at virkningen på den strukturelle beskæftigelse er meget begrænset, mens forslaget redder en stor del af de personer, der ellers helt kan risikere at miste forsørgelsesgrundlaget. LO bakker derfor op om forslaget.

LO finder ideen om et konjunkturafhængigt dagpengesystem interessant. Det virker rimeligt med en længere dagpengeperiode i situationer, hvor det er svært at finde et job.

LO er enig i, at implementeringen af den korte dagpengeperiode har været meget uheldig. Men det kan være vanskeligt at finde en fast og rimelig regel til at guide et konjunkturafhængigt system. Arbejdsløsheden varierer betydeligt hen over uddannelser og regioner. Samtidig er det ikke ligegyldigt, om arbejdsløsheden er på vej op eller ned, når man skal vurdere mulighederne for at finde et job.

Dansk Metal

Konjunkturvurdering

Dansk Metal deler i store træk vismændenes vurdering af, at der er udsigt til et bredt funderet opsving. Metal finder dog skønnet for BNP-væksten i 2014 på ½ pct. lavt sat i lyset af, at BNP steg med 0,8 pct. i 1. halvår 2014. Fremgang i beskæftigelse og indenlandsk efterspørgsel peger også i retning af en hurtigere vending, end vismændene forudsiger.

Vismændene forventer en mærkbar fremgang i erhvervsinvesteringerne i lyset af de bedre konjunkturer og virksomhedernes store opsparing. Metal er enig i denne betragtning. Det danske investeringsproblem er en myte.

Vismændene forudser en svækket dansk lønkonkurrenceevne frem mod 2020 bl.a. som følge af en svag produktivitetsvækst. Metal kan ikke genkende billedet af, at danske industrivirksomheder står over for en svækkelse af lønkonkurrenceevnen. Dansk industri har således oplevet en stigning i timeproduktiviteten på 35 pct. siden finanskrisen.

Metal finder det særdeles nyttigt, at vismændene belyser de antagelses- og metode-mæssige forskelle, der ligger til grund for de markante afvigelser, der kendetegner de strukturelle konjunkturmål som Finansministeriet, Nationalbanken og vismændene beregner. Metal er enige i vismændenes betragtning af arbejdsstyrkens store konjunkturfølsomhed.

Vismændene forudser et underskud på den offentlige saldo i 2015 på over 3 pct. af BNP og et strukturelt underskud på budgetlovens grænse på $\frac{1}{2}$ pct. af BNP i 2014-16. Vismændene, vurderer derfor, at den planlagte finanspolitiske stramning i finanslovsforslaget for 2015 er tilstrækkeligt, men at der behov for yderligere stramninger i 2016.

Metal finder absolut ikke behov for yderligere stramninger af finanspolitikken. Vismændene skønner selv, at den aktuelle produktion ligger 4,3 pct. under det strukturelle niveau, og at beskæftigelsesgab er på 85.000 personer. Der er altså masser af ledig kapacitet.

Dagpengesystemet

Dansk Metal er meget tilfreds med, at vismændene sætter fokus på dagpengesystemet. Metal kvitterer for, at vismændene foretager en nyttig og principiel gennemgang af dagpengesystemet som en forsikringsordning, der giver forsikrede ledige en delvis kompensation for indkomstab ved ledighed. I den forbindelse noteres det bl.a., at:

- muligheden for arbejdsløshedsforsikring er velfærdsforbedrende.
- arbejdsløshedsforsikringen bidrager til at forbedre matchningen på arbejdsmarkedet.
- et relativt højt understøttelsesniveau muliggør lempelige afskedigelsesregler, der bidrager til et fleksibelt arbejdsmarked med en høj jobomsætning.
- der skal en afvejning mellem de gavnlige effekter af arbejdsløshedsforsikring og negative incitamentsvirkninger på den lediges jobsøgning.

Efter Metals opfattelse understreger gennemgangen, at et attraktivt forsikringsssystem har en væsentlig betydning for velfærdssamfundet og for et velfungerende arbejdsmarked.

Den nuværende indretning af dagpengesystemet

I en beskrivelse af forsikringssystemet fremgår en række forhold, der er relevante i forhold til en vurdering af den nuværende indretning af forsikringssystemet bl.a., at:

- kun 1/3 af de forsikrede modtager dagpenge i løbet af 10 år.
- kompensationsgraden har været faldende siden begyndelsen af 1980'erne og at den som følge af skattereformen må forventes at falde yderligere de kommende år.
- kun ca. 30 pct. af de forsikrede i årene 2004-2013 har haft en nettogevinst.
- ca. 7 pct. af de ledige, der påbegyndte en dagpengeperiode i januar-marts 2011 har mistet dagpengeretten frem til marts 2014.
- kun 6 pct. af de ledige, der mister dagpengeretten har haft beskæftigelse, der giver ret til en ny dagpengeperiode.
- kun ca. 30 pct. af de ledige, der opbruger deres dagpengeret kan få kontant-hjælp.

Beskrivelsen af det nuværende forsikringssystem peger efter Metals opfattelse på væsentlige udfordringer, der skal adresseres i en reform af arbejdsløshedsforsikringen. Metal finder på den baggrund vismændenes analyser af mulige instrumenter både relevante og aktuelle.

Genoptjeningskravet

For det første skal der findes løsninger, der sikrer, at færre ledige mister retten til dagpenge. Vismændene peger på, at dette kan ske gennem en lempelse af beskæftigelseskravet, der øger incitamentet til at finde beskæftigelse af kortere varighed. Metal er enig i dette forslag.

Vismændene peger dog på, at et lempeligere genoptjeningskrav for ledige, der opbruger deres dagpengeret kan være problematisk, fordi det lægger grunden til u hensigtsmæssige incitamenter. Her anfører vismændene, at en ledig, der går i job lige inden dagpengeudløb og på et senere tidspunkt igen bliver ledig, vil få væsentligt ringere vilkår for genoptjening end en ledig, der opbruger hele dagpengeperioden og starter en ny dagpengeperiode. Dette er dog ikke korrekt. Begge ledige vil, hvis reglerne fra før dagpengereformen genindføres, have optjent ret til en ny periode, hvis de opfylder det mere lempelige beskæftigelseskrav.

Forsørgelsesgrundlag

For det andet skal det sikres, at de ledige, der mister dagpengeretten, ikke står uden forsørgelsesgrundlag, fordi de ikke er berettiget til kontanthjælp. Vismændene peger på en familieindkomst og formueforhold uafhængig ydelse koblet til forsikringssystemet som en mulighed. Metal er enig i, at dette bør indgå i overvejelserne om en dagpengereform.

Forsikringsdækning

For det tredje skal der som led i en dagpengereform sikres en bedre forsikringsdækning, der bredt sikrer et attraktivt forsikringssystem. Vismændenes modeller for mulige ændrede dagpengeprofiler er et relevant bidrag til beslutningsgrundlaget herfor.

En bedre forsikringsdækning i starten af dagpengeperioden vil gøre forsikringssystemet mere attraktivt for en stor del af de korttidsledige, øge tilslutningen til forsikringssystemet og støtte op om flexicuritymodellen. Finansieringen heraf må overvejes nærmere bl.a. set i lyset af, at kompensationsgraden gennem de seneste 30 år er reduceret markant.

Konjunkturafhængigt dagpengesystem

Vismændene ser også på muligheden for at indføre et regelbaseret konjunkturafhængigt dagpengesystem. Metal er enig i, at denne mulighed må analyseres nærmere, hvilket også er en del af Dagpengekommissionen arbejde.

Metal er dog skeptisk over for, om et system, hvor længden af dagpengeperioden er bestemt af den generelle bruttoledighed, giver en reel afspejling af den enkelte lediges jobmuligheder i en given konjunktursituation. Der er således en betydelig variation i jobmuligheder/ledighedsprocenter på tværs af bl.a. brancher, uddannelser, alder og geografi.

Konsekvenser af dagpengereformen

Vismændene konkluderer, at dagpengereformen indebærer en forøgelse af den strukturelle beskæftigelse med ca. 15.000 personer samt at ca. 10.000 personer årligt vil miste dagpengerechten, hvilket er på niveau med Arbejdsmarkedskommissionens vurderinger. Vismændene understreger ganske vist, at skønnene er forbundet med stor usikkerhed. Set i lyset af de faktiske konsekvenser af dagpengereformen og andre analyser, der er gennemført af dagpengereformens virkninger, er Metal stærk kritisk over for vismændenes konklusion.

Konklusionen afviger fx markant fra SFI's nye undersøgelse af konsekvenserne af dagpengeperiodens halvering. SFI finder, at reformen har medført en stigning i afgangsraten til beskæftigelse på ca. 500 personer. Det svarer til ca. halvdelen af vismændenes skøn.

Vismændene anfører selv, at korrektion for personkarakteristika har stor betydning for resultatet. Det indebærer bl.a. en antagelse om, at krisen i 2009 medførte en ekstraordinær tilgang af personer til ledighed, som havde en bedre arbejdsmarkedstilknytning end de personer, der blev ledige i 2011.

Metal er ikke – med udgangspunkt i erfaringerne fra industrien – enig i, at de nyledige i 2009 generelt var stærkere ledige end gruppen af nyledige i 2011. Den store nedgang i industribeskæftigelsen i 2009 indebar en jobdestruktion inden for industrien, hvor der ikke længere blev efterspurgt en stor del af de kvalifikationer, som fandtes hos de afskedigede. For de ledige var en tidligere stærk tilknytning til arbejdsmarkedet derfor ikke ensbetydende med gode fremtidige jobmuligheder. Derudover viser vismændenes analyse, at resultaterne er særdeles følsomme over for kontrol for konjunkturforholdene.

Akademikerne

Konjunkturnormalisering frem mod 2020, trods svagere vækst Akademikerne glæder sig over, at formandskabet trods en svagere vækst end forventet i 2014 fastholder en positiv prognose for dansk økonomi. Fortsatte lave renteniveauer og en generel større optimisme blandt forbrugerne bidrager til en fortsat fremgang på boligmarkedet i de kommende år. Lønstigningerne i den private sektor forventes at holde sig under 2 %, og resultatet af forårets overenskomstforhandlinger på det offentlige område forventes at lægge sig tæt op heraf. Dermed en generel udsigt til stigninger i reallønnen frem mod 2016; et væsentligt element i sikringen af den positive udvikling af dansk økonomi.

Større arbejdsstyrke

Formandskabet forventer en stigning på i alt 185.000 beskæftigede frem mod 2020, betinget af dels en normaliseret konjunktursituation og af en stigning i den strukturelle beskæftigelse som følge af tilbagetrækningsreform og af stigende pensionsaldrer; hvilket er en udvikling som Akademikerne følger nøje. Formandskabet konstaterer også, at der i de seneste år er sket en stigning i antallet af studerende uden beskæftigelse, hvilket skyldes både flere studerende, og at en faldende andel af de studerende har beskæftigelse. Det får formandskabet til at konkludere, at der er en reserve på op mod 20.000 blandt de studerende. På baggrund af regeringens studiefremdriftsreform, der har til formål at reducere studietiden og sikre, at de studerende er fuldtidsstuderende, vurderer Akademikerne, at arbejdskraftsreserven blandt studerende er betydeligt mindre. Akademikerne savner i den sammenhæng en analyse eller vurdering af betydningen af studiefremmende tiltag (studiefremdriftsreform m.v.) for studerendes tilbøjelighed til at tage erhvervsarbejde under studierne.

Stor forskel på produktiviteten i erhvervstyperne

Formandskabet identificerer en meget lav produktivitet i visse typer erhverv. Erhverv, som også er ramt af et for lavt vidensniveau, når vi sammenligner Danmark med andre OECD-lande. Det ligger derfor Akademikerne meget på sinde, at regeringen og øvrige samfundsaktører medvirker til aktivt at indfri formandskabets

forventninger om en stigning på op mod 185.000 frem mod 2020. Dette resultat vurderes kun realistisk, hvis der sikres en stigende andel af højtuddannede i de private erhverv, som stadig sidder fast i en for lav produktivitet. Akademikerne glæder sig til gengæld over, at formandskabet identificerer en markant fremgang i bruttoværditilvæksten i de private byerhverv. Det er ifølge formandskabet en af de centrale årsager til, at der stadig forventes en stærkere, positiv udvikling i dansk økonomi fra 1. kvartal 2015. Og det understreger iagttagelsen af, at de erhverv, der har god adgang til et højt kompetenceniveau, også opnår en langt højere værditilvækst.

Kapitaladgangen skal sikres

Formandskabet konstaterer, at siden 2008 har bankernes långivning til virksomhederne været faldende. Den tendens er fortsat i 2014, og det bør overvejes, hvordan denne negative trend vendes, da det er helt centralt at sikre udviklingsparate virksomheder kapitaltilførsel, således at de får reel mulighed for at bidrage væsentligt til igangsættelse af væksten.

Tema: Dagpengesystemet

Formålet med formandskabets tema om dagpengesystemet er med udgangspunkt i incitamenteffekterne at belyse alternative måder at indrette dagpengesystemet. Formandskabet ser på incitament til jobsøgning, beskæftigelse og indkomstfordeling, herunder særligt højere dagpengesats i starten af ledighedsperioden, permanent arbejdsmarkedsydelse, lempelse af genoptjeningskravet samt konjunkturafhængigt dagpengesystem.

Akademikerne skal endvidere kvittere for vismændenes pointe om, at en ledighedsforsikring også kan forbedre udnyttelsen af ressourcerne i økonomien. Med en indkomsterstattende ydelse kan arbejdstageren vente lidt længere med at finde en ansættelse, som passer til kvalifikationerne, hvilket kan øge kvaliteten af de besatte stillinger.

Højere dagpengesats i starten af ledighedsperioden

Rapporten dokumenterer overbevisende, at der er en række positive effekter ved at hæve dagpengesatsen i starten af forløbet for personer, der sjældent trækker på systemet: For det første giver det en mere aktuarmæssig fairness, hvilket bidrager til at styrke dagpengesystemets forsikringsfunktion. Endvidere vil det skabe en markant forbedring for arbejdsmarkedets kernetropper, der i dag er nettobidragydere til dagpengesystemet og det vil medvirke til at fastholde nettobidragydernes medlemskab af dagpengesystemet, hvilket er en af forudsætningerne for, at det solidariske dagpengesystem kan overleve. For det tredje vil omkostningerne for statskassen være begrænsede samtidig med, at den strukturelle beskæftigelse forventes øget med 1500. For det fjerde vil en bedre forsikringsdækning for de mange, som relativt

sjældent er arbejdsløse, alt andet lige sikre accept fra arbejdstagerside af korte opsigelsesvarsler og dermed styrke den fleksible danske arbejdsmarkedsmodel.

Permanent arbejdsmarkedsydelse

Formandskabet påpeger, at en permanent arbejdsmarkedsydelse i et år efter en toårig dagpengeperiode i realiteten svarer til at forlænge dagpengeperioden, men på en lavere ydelse. Den har en positiv fordelings effekt i forhold til husstande med lav indkomst, men reducerer incitamentet til at søge beskæftigelse og trækker i retning af højere strukturel ledighed. Formandskabet peger i den sammenhæng på, at ledige, der opbruger dagpengeretten uden at være berettiget til kontanthjælp, hverken har ret eller pligt til at deltage i den aktive arbejdsmarkedspolitik og foreslår, at disse ledige i et vist omfang skal kunne deltage i den aktive arbejdsmarkedspolitik på linje med andre ledige. Akademikerne har stor sympati for dette forslag, men synes, at man skal udvide det til alle, som har mistet dagpengeretten, således, at man har ret til tage arbejdsmarkedsydelsen (14.000 kr.) med ud i en virksomhed i en periode (f.eks. 6 mdr.) som en introduktionsrabat mod, at virksomheden ansætter vedkommende i den pågældende periode og lægger et beløb oveni (f.eks. min. 6.000 kr. om mdr.). Det vil bidrage til, at langt flere udfaldsramte fastholder tilknytning til arbejdsmarkedet og forøger deres kvalifikationer.

Lempelse af genoptjeningskravet

Rapporten peger på, at et lempeligere genoptjeningskrav på 26 uger mod nu 52 uger vil koste 400 mio. kr. og øge strukturledigheden med 1.500 personer. Det vil dog samtidig bidrage til en mere ligelig indkomstfordeling. Formandskabet kan ikke anbefale genindførelse af det særlige genoptjeningskrav på 26 uger, men peger i stedet på, at hvis man ønsker at hjælpe de ledige, der opbruger deres dagpengeret, bør det ske enten ved en lempelse af det generelle beskæftigelseskrav eller via en permanent 1-årig arbejdsmarkedsydelse. Akademikerne anbefaler, at man reducerer genoptjeningskravet til 26 uger. Det vil reducere antallet, som falder ud af dagpengesystemet og være et signal til dem, som allerede er faldet ud, om at de med en øget indsats i jobsøgningen har bedre muligheder for igen at opnå dagpengeret. Det vil bidrage til at reducere udstødning fra arbejdsmarkedet.

Konjunkturfhængigt dagpengesystem

Formandskabet anbefaler et konjunkturfhængigt dagpengesystem, som med fordel kan tage udgangspunkt i Arbejdsmarkedskommissionens model. Endvidere peger man på, at Arbejdsmarkedskommissionens model med den samlede bruttoledighed som indikator bør udvides med en indikator for antallet af ledige stillinger. Akademikerne er enige i formandskabets vurderinger af fordelene ved et regelbaseret konjunkturfhængigt dagpengesystem, hvor det er dagpengeperiodens længde, der justeres. Men kan dog ikke anbefale, at man alene tager udgangspunkt i de grænse-

værdier, som Arbejdsmarkedskommissionen arbejdede med, da forudsætningen for deres model var en 4-årig dagpengeperiode.

Dansk Industri

1. Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Vismændenes prognose er i store træk på linje med DI's seneste vurdering fra d. 26. september. Fremgangen i økonomien er blevet udskudt, men ikke aflyst. I 2015 venter vismændene en vækst i omegnen af 1½ pct., og i 2016 en vækst på ca. 2½ pct. Vismændene er lidt mere optimistiske end DI med hensyn til de private investeringer og privatforbruget. Omvendt skønner de, at en stærkere importvækst dæmper aktiviteten. Den overordnede vurdering af økonomien er dog den samme som i DI's seneste prognose.

Vismændene skønner, at der i 2014 er et output gap på omkring 4½ pct. Ifølge vismændene er arbejdsstyrken omkring 80.000 mindre end i en normal konjunktursituation. I en sammenligning med tilsvarende tal fra Finansministeriet og Nationalbanken ligger vismændenes forventninger absolut i den høje ende. Vismændene anfører nu selv for første gang, at der er betydelig usikkerhed knyttet til dette skøn, og at gap'et kan være overvurderet.

Vismandsinstitutionen har fået en vigtig rolle som vagthund over de offentlige finanser, og bør derfor anlægge konservative skøn i forhold til udviklingen i de offentlige finanser. Skønnet for arbejdsudbudspotentialet virer ikke som et forsigtigt skøn.

Vismændene konkluderer, at der er en betydelig ledig arbejdskraftressource og dermed ikke noget pres på arbejdsmarkedet for nuværende. DI mener, at det er rigtigt, at der ikke er generel mangel på arbejdskraft men konstaterer samtidig, at virksomhederne inden for en række områder har svært ved – eller helt må opgive – at skaffe kvalificeret arbejdskraft. DI's seneste virksomhedspanel fra september 2014 viser, at 30 pct. af de virksomheder, der det seneste år har forsøgt at rekruttere arbejdskraft, har haft problemer med at få den nødvendige arbejdskraft. Endvidere er ledigheden i en række a-kasser faldet kraftigt de senere år, hvilket kan være et begyndende tegn på mangel. Hvis virksomhederne ikke kan få den arbejdskraft, de har brug for, lægges der en dæmper på et kommende økonomisk opsving til skade for dansk vækst og velstand.

Vismændenes vurdering af de offentlige finanser indebærer et underskud på den offentlige saldo på 3,6 pct. af BNP i 2015. Selv om det vurderes mest sandsynligt, at Danmark ikke vil få en henstilling fra EU, påpeger vismændene, at det store

underskud på den offentlige saldo (og forventede strukturelle underskud tæt på budgetlovens ½ pct.-grænse i perioden 2014-2016) tilsiger, at der er behov for finanspolitiske opstramninger. DI hilser det velkomment, at Vismændene nu er enige med vores vurdering af, at der er behov for at holde igen med finanspolitikken. Givet den store usikkerhed om konjunkturudsigterne og underskuddet på de offentlige finanser mener DI, at det er meget uheldigt at planlægge efter at gå lige til kanten af det tilladte.

Regeringen besluttede den 3. oktober at forlænge muligheden for at omlægge kapitalpensioner med skatterabat til og med 2015. Der gives samtidig mulighed for at omlægge eller få udbetalt opsparede midler i LD med skatterabat. Regeringen forventer, at forslaget kan forbedre saldoen med ¼ pct. af BNP i 2015. Da der er tale om en engangsindtægt, forbedrer omlægningen alene den faktiske saldo men ikke den strukturelle saldo. DI mener, at regeringen burde holde de offentlige udgifter uændrede i forhold til 2014 (dvs. real nulvækst) og lægge luft til underskudsgrænserne for både faktisk og strukturel saldo.

Vismændene anfører, at Budgetloven og udgiftslofterne samt de økonomiske sanktioner ved overskridelser givetvis har styrket disciplinen til at overholde budgetterne. Ifølge vismændene bør det tilstræbes, at der er fleksible muligheder for at videreføre og budgettere med brug af opsparing i det offentlige. Det bør dog ske på en måde, så budgetlovens og sanktionsmekanismernes disciplinerende effekt ikke undergraves. DI mener, at stramningerne af udgiftsstyringen med budgetlov og sanktioner ved budgetoverskridelser har været strengt nødvendige og har haft den ønskede effekt. DI bakker derfor fortsat kraftigt op om disse opstramninger. For at undgå u hensigtsmæssige økonomiske incitamenter på decentralt niveau kan det dog overvejes at gøre sanktionssystemet lidt mere smidigt, så længe det ikke sætter den overordnede udgiftsstyring over styr.

2. Dagpengesystemet

DI vil gerne kvittere for en samling interessante analyser og betragtninger om dagpengesystemet. Med udgangspunkt i analyser af afvejningen mellem forsikringselementet og incitamenter i dagpengesystemet er kapitlet et vigtigt og nyttigt bidrag til regeringens dagpengekommission.

Vismændene skriver, at dagpengesystemet er blevet mindre generøst, da kompensationsgraden er faldet over en årrække. Årsagen til, at vismændene når frem til et fald i kompensationsgraden er først og fremmest, at vismændenes beregninger baseres på et lønbegreb, der indeholder pensionsindbetalinger. Da dagpengene har til formål at kompensere for det umiddelbare løntab ved ledighed, bør der anvendes et lønbegreb eksklusive pension. Hvis der korrigeres for dette forhold, har kompensationsgraden for en arbejder på DA-området siden midten af

90'erne ligget nogenlunde konstant omkring 70 pct., og efter et svagt fald op til krisen er kompensationsgraden de senere år steget.

Vismændene har analyseret virkningen af en højere dagpengesats i starten af ledighedsperioden. Merudgiften antages enten finansieret ved en højere bundskat eller en lavere sats i slutningen af dagpengeperioden. DI mener, at man nøje bør overveje de negative incitamentsvirkninger forbundet med højere dagpengesatser. DI mener især, at det vil være yderst uhensigtsmæssigt at finansiere en højere dagpengesats ved en højere bundskat, da dette fører til en svækkelse af forsikringselementet i dagpengesystemet.

Vismændene finder, at indførelse af en permanent arbejdsmarkedsydelse på ét år når dagpengeretten er opbrugt, vil indebære offentlige merudgifter på knap 1 mia. kr. og øge den strukturelle ledighed. DI mener, at en permanent arbejdsmarkedsydelse er en form for de facto forlængelse af dagpengeperioden. Det vil svække lediges jobsøgning og forhøje den strukturelle ledighed, og derfor kan DI ikke støtte forslaget.

DI er enige med vismændene i, at et lempeligere genoptjeningskrav vil indebære uhensigtsmæssige incitamenter for ledige og øge den strukturelle ledighed.

Vismændene fremfører, at såfremt man ønsker at ændre på dagpengesystemet, når konjunktursituationen tilsiger det, så skal man hellere vælge et regelbaseret konjunkturafhængigt dagpengesystem end de diskretionære ændringer, der er gennemført de seneste 3 år. DI er enig med vismændene i, at ad hoc-ændringer af dagpengesystemet ikke kan anbefales, men det betyder ikke, at et konjunkturafhængigt dagpengesystem er en god ide. Vismændene lægger op til, at de tærskelværdier, der skal være bestemmende for dagpengeperiodens længde, skal justeres med mellemrum for at tage højde for ændringer i strukturledigheden. Det fører i sig selv til usikkerhed om dagpengesystemets indretning og kan føre til politisk pres for justeringer i varigheden. DI forventer, at de praktiske udfordringer omkring et konjunkturafhængigt dagpengesystem kan være et tema, som dagpengekommissionen kan belyse yderligere.

Håndværksrådet

Konjunkturafsnittet

Håndværksrådet ser lige nu et begyndende opsving blandt de små og mellemstore virksomheder. Rådet er enig med formandskabet i, at man efter en længere periode med stilstand nu står på tærsklen til en periode med stigende BNP-vækst. Verdensøkonomien er dog præget af stor usikkerhed, der gør opsvinget skrøbeligt. Dertil

kommer, at finansieringsvilkårene for små og mellemstore virksomheder stadig er meget vanskelige.

Håndværksrådet ser med stor bekymring på ophøret af BoligJobordningen og dermed beskæftigelsen inden for de byggerelaterede fag i 2015 – ikke mindst i lyset af, at der må forventes en hamstringseffekt i løbet af andet halvår 2014. Man kan derfor frygte, at det kommer til at påvirke antallet af nye lærlinge- og praktikpladser i negativ retning.

Håndværksrådets seneste konjunkturundersøgelse fra september viser, at virksomhederne er ved godt mod trods et mindre dyk i konjunkturbarometeret. Rådets indikator for ordretilliden, dvs. virksomhedernes forventninger til ordrer i de kommende måneder, er på sit højeste niveau sammenlignet med de foregående år på samme tidspunkt. Det samme gælder SMV'ernes forventninger til beskæftigelsen, hvor indikatoren også er klart højere end tidligere år.

Udviklingen i erhvervsinvesteringerne har langt fra været prangende, men formandskabet forudser et løft i de kommende år bl.a. på baggrund af et opsparet potentiale i virksomhederne. Blandt de små og mellemstore virksomheder er der generelt et betydeligt investeringsbehov, men over det seneste kvartal er der sket et fald i investeringslysten, viser Håndværksrådets målinger. For at sikre, at der bliver investeret mere i virksomhederne – ikke mindst hos SMV'erne – og dermed skabt mulighed for yderligere vækst i økonomien, bør regeringen overveje nye tiltag a la investeringsvinduet.

Formandskabet forudser lavere vækst hos Danmarks aftagerlande sammenlignet med forventningen tidligere i år. Specielt i et sådant scenarie vil det være ønskeligt, hvis flere virksomheder får fodfæste på eksportmarkederne. Derfor anbefaler Håndværksrådet, at regeringen generelt styrker den kollektive eksportfremme.

Landbrug & Fødevarer

Overordnet tegner Det Økonomiske Råd et billede af en dansk økonomi i langsom fremgang, dog er det økonomiske opsving udskudt bl.a. som følge af geopolitisk uro. Den fremgang der trods alt kan spores, skyldes i høj grad de mange nødvendige reformer, som både den nuværende og tidligere regeringer har gennemført. Landbrug & Fødevarer anser det for afgørende, at der også fremadrettet er politisk mod til at følge reformsporet. Ikke mindst fordi rådets prognose viser, at Danmark fortsat halter vækstmæssigt bagud i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med.

Kapitel 1: Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Landbrug & Fødevarer noterer sig, at formandskabet har nedjusteret vækstudsigterne for 2014 markant, så skønnet nu ligger på 0,5. Det sker primært som følge af en svag udvikling i andet kvartal og en stigende usikkerhed omkring den internationale situation, herunder de geopolitiske uroligheder i Ukraine. Landbrug & Fødevarer er enige i, at den danske vækst er udfordret, men vurderer fortsat at væksten i 2014 vil lande på 1,2 pct.. Formandskabets nedjustering skal da også ses i lyset af de på daværende tidspunkt tilgængelige oplysninger for den danske udvikling i andet kvartal.

Landbrug & Fødevarer er til gengæld knapt så optimistiske i forhold til det fremadrettede perspektiv, hvor vækst over 2 pct. virker optimistiske set i lyset af den dansk økonomis generelle udfordringer, herunder lav produktivitet og svækket lønkonkurrenceevne.

Det noteres, at på trods af en relativt optimistisk forventning til den fremtidige økonomiske vækst, så vil Danmark ikke hente nævneværdigt ind på resten af Europa, hvor den forventede vækst stort set modsvarer den danske. Danmark vil derfor også i de kommende halte vækstmæssigt bagud i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med.

Formandskabet forventer, at den aftagende aktivitet i vores vigtigste aftagerlande i første halvår 2014 vil dæmpe fremgangen i vareeksporten. Vareeksporten vil dog tage til i takt med stigende aktivitet i de respektive lande. Landbrug & Fødevarer er noget mere pessimistisk, da vi deler formandskabet vurdering af, at den økonomiske situation i euroområdet er så skrøbeligt, at en længere periode med fortsat stilstand er en reel risiko.

Landbrug & Fødevarer deler ligeledes formandskabets forventning om en fremadrettet svækkelse af lønkonkurrencen. Svækkelsen sker som følge af en lav dansk produktivitetsvækst og danske lønninger, der på sigt ventes at overstige de udenlandske. Landbrug & Fødevarer finder en sådan udvikling ganske foruroligende set i lyset af, at vi allerede i dag halter efter.

Landbrug & Fødevarer deler formandskabets holdning om, at en del af det store overskud på betalingsbalancen løbende poster er et udtryk for betydelige indtægter fra Nordsøen og det faktum, at Danmark har været i en dybere lavkonjunktur end vores vigtigste samhandelspartnere. Det understreger vigtigheden af, at man ikke sætter lighedstegn mellem overskuddet på betalingsbalancens løbende poster og god konkurrenceevne.

Samtidig anser Landbrug & Fødevarer det for ganske afgørende at man fremover også fokuserer på en styrkelse af konkurrenceevnen. Dette gælder ikke mindst set i lyset af Rådets vurdering der tilsiger en svækket lønkonkurrenceevne efter 2016.

Formandskabet forventer en tiltagende stigning i privatforbruget de kommende år. Landbrug & Fødevarer erkender, at mange nøgletal peger i den retning. Forbrugertilliden er positiv og har været det gennem det seneste år, og det private forbrug ekskl. biler steg i 2. kvartal efter flere års stilstand. De lave lønstigninger modsvares af en meget lav inflation, så vi vil opleve reallønsfremgang i Danmark i de kommende år, hvilket alt sammen skaber optimisme i forhold til det fremtidige private forbrug.

Det er dog fortsat Landbrug & Fødevarers vurdering, at Rådets prognoser for udviklingen i privatforbruget fremadrettet er lovlig optimistiske. Boligmarkedet er fortsat præget af usikkerhed, og generelt er danskerne fortsat usikre på den fremtidige økonomiske udvikling. Samtidig er det endnu uvist, om de danske forbrugere vender tilbage til tidligere forbrugsmønstre, eller om finans- og statsgældskrisen har skabt en permanent større grad af mådehold.

En forbedring af konjunktursituation vil have en gavnlig effekt på beskæftigelsen, hvilket i tilfælde af mangel på ledige ressourcer på arbejdsmarkedet kan lede til lønpres og tab af konkurrenceevne. Landbrug & Fødevarer noterer sig, at formandskabet vurderer at der stadig er en stor mængde ledige ressourcer på arbejdsmarkedet, samt virksomhederne endnu ikke har oplevet rekrutteringsproblemer.

Dette er dog ikke tilfældet hos en række af Landbrug & Fødevarers medlemmer indenfor Agro-industrien, hvor der allerede i den nuværende konjunktursituation er problemer med at rekruttere kvalificeret arbejdskraft. Landbrug & Fødevarer vil på den baggrund fremhæve betydningen af, at der sikres kvalificerede ressourcer på arbejdsmarkedet, der kan modsvare den nuværende og fremtidige efterspørgsel.

Landbrug & Fødevarer noter sig, at formandskabet forventer, at den offentlige saldo i hhv. 2015 og 2016 vil være -3,6 og -2,7 pct. af BNP. Landbrug & Fødevarer finder dette problematisk, da det ikke giver meget finanspolitisk manøvrerum i tilfælde af, at det økonomiske opsving udskydes yderligere. Samtidig vil underskuddet i 2015 bryde med reglerne i Vækst- og Stabilitetspagten. Da dette kan få ganske alvorlige konsekvenser for den danske økonomis standing på de globale markeder, bør dette undgås. Her er det Landbrug & Fødevarers opfattelse, at Rådets holdning er for tilbagelænet ift. de udfordringer underskud i den størrelsesorden, kan give.

Formandskabet forventer en markant stigning i erhvervsinvesteringerne i de kommende år.

Øgede investeringer i kapitalapparatet er central for en forbedret produktivitetsvækst – og i sidste ende konkurrenceevnen. Dette er i særdeleshed en udfordring for landbrugs- og fødevarerhvervet, hvor i særlig grad landbruget igennem en årrække har haft negative nettoinvesteringer. Det vil formentlig komme til at påvirke erhvervet negativt fremover.

For Landbrug & Fødevarer er det helt afgørende at bevare et sikkert og stabilt realcreditsystem med høj tillid hos investorer og ratingbureauer. Realkreditte er landbrugets absolut dominerende finansieringskilde.

Finanstilsynets forslag til tilsynsdiamant for realkreditte udgør sammen med ”refinansieringsloven” i foråret og de tidligere vedtagne krav om øget kapital i institutterne passende afbalancerede tiltag til styrkelse af den finansielle stabilitet og realkreditteens robusthed.

Både tilsynsdiamant og refinansieringsloven regulerer på institutniveau og efterlader en vis fleksibilitet over for den enkelte låntager. Rapporten foreslår at denne fleksibilitet på institutniveau suppleres med en regulering på husholdningsniveau. Landbrug & Fødevarer vil advare mod en sådan stramning på nuværende tidspunkt. Der er behov for at give de hidtil gennemførte tiltag tid til at virke inden man gennemfører yderligere opstramninger.

Kapitel 2: Dagpengesystemet

Indretningen af dagpengesystemet er i sidste ende et politisk spørgsmål, der bør afvejes mellem des forsikringsfunktion, des effekt på beskæftigelse og ledighed og des indkomstfordelende virkning.

Et effektivt dagpengesystem er en vigtig del af sikringen af et fleksibelt arbejdsmarked. Landbrug & Fødevarer noterer sig, at formandskabet ser på det eksisterende dagpengesystem ud fra en relevant afvejning mellem forsikringsfunktionen og beskæftigelsesincitamentene.

Landbrug & Fødevarer finder det positivt, at formandsskabets analyser underbygger, at dagpengereformen har haft en positiv beskæftigelseseffekt – og at ledige reagerer positivt på ændringer i de økonomiske incitament. Landbrug & Fødevarer mener at der fortsat er potentiale i en effektivisering af systemet. Så her er vi helt på linje med formandskabet

En række hensyn skal dog tilgodeses i den forbindelse. Når man skal gentænke regelsættet, bl.a. som opfølgning på dagpengekommisionen, er det bl.a. vigtigt at se på, at der også skal gode tilskyndelser til at tage sæsonarbejde og kortvarige job, og derigennem øge det samlede arbejdsudbud – fx med nye genoptjeningskrav kombi-

neret med ændrede regler for kompensationsgrad og justerede opgørelser af dagpengeforbruget.

Dansk Erhverv

Kapitel om konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Dansk Erhverv er overordnet enig i formandskabets vurdering af den nuværende økonomiske situation og udsigterne for de kommende år. Formandskabets skøn for væksten i 2014 ligger dog lidt lavt.

Endnu engang er dansk økonomi i en situation, hvor der i foråret var pæn optimisme og grund til at tro, at kriseårene endelig efter mere end 4 år uden mærkbar vækst ville få en ende. Som i tidligere år er optimismen endnu engang vendt til en noget vakkelvorn og usikker udvikling. De økonomiske prognoser nedjusteres som følge deraf hos samtlige prognosemagere.

Denne gang er situationen dog lidt anderledes i kraft af, at det nu er eksporten, der falder, mens der efter års tørke er kommet lidt gang i den indenlandske efterspørgsel i form af et svagt øget privatforbrug, mens erhvervsinvesteringerne stadig mangler at finde en retning. Dansk Erhvervs seneste medlemsundersøgelse fra oktober viser, at virksomhederne i servicebranchen er meget positive på eksporten og forventer omsætningsfremgang, mens de er noget mere forbeholdne om end positive, når det gælder beskæftigelsen og investeringerne.

Efterårsrapporten viser endnu engang, at realkreditinstitutterne fortsætter med at øge bidragssatserne for erhvervslivet. Det er simpelthen ikke i orden, at realkredit- og pengeinstitutterne fortsat pålægger erhvervslivet stigende bidragssatser, som gør, at virksomhederne i årevis ikke har kunnet drage fuld gavn af faldende obligationsrenter. I lyset af realkreditinstitutternes bedre polstring bør bidragssatserne finde tilbage mod et mere normalt niveau.

Faldet i udlån fra pengeinstitutter lader sig ikke uden videre erstatte af realkreditlån. Specielt mindre og eventuelt nystartede servicevirksomheder har typisk ikke aktiver, som de kan optage lån op imod, hvorfor typen af lån er vigtig. Derudover vil mange specielt små og mellemstore virksomheder på et tidspunkt komme i den situation, at de har udtømt de aktiver, som de kan låne op imod.

Formandskabet vurderer, at investeringsomfanget svarer til aktivitetsniveauet i økonomien. Imidlertid er en nødvendig forudsætning for udnyttelse af investeringspotentialet i små og mellemstore virksomheder, at adgangen til midler øges, og at omkostningerne i højere grad følger renteutviklingen.

I relation til ovenstående vil Danske Erhverv gerne opfordre til, at rammevilkårene for investeringer tages op i kommende rapporter set i lyset af investeringernes centrale betydning for væksten i beskæftigelse og produktivitet. I denne sammenhæng vil blandt andet en sammenligning med situationen i andre lande være relevant. Yderligere vil det – uagtet diskussionen om vi i den nuværende situation har det forventede investeringsniveau – være relevant at se på, hvilke tiltag der vil kunne medvirke til, at det i fremtiden bliver mere attraktivt at investere.

Formandskabet påpeger, at den planlagte finanspolitik går over grænsen for det tilladte i 2015 og lige til grænsen i årene efter, og at dette kan være problematisk. Dansk Erhverv deler denne opfattelse, og ønsker, ligesom Formandskabet, derudover at understrege den store usikkerhed, der er forbundet med opgørelsen af strukturelle størrelser og råderum. I tilfældet, at den økonomiske situation endnu engang skulle udvikle sig mindre gunstigt end antaget, kan det derfor have store negative konsekvenser, og det efterlader i hvert fald intet finanspolitisk råderum, hvis behovet skulle opstå. Der er efter Dansk Erhvervs mening ikke plads til at udfordre den finanspolitiske stabilitet i Danmark.

Budgetloven fra 2012 ser klart ud til at være en succes i forhold til at få sat en stopper for de betydelige udgiftsskred i de regionale og kommunale regnskaber, der tidligere skete. Men en meget stram styring af udgiftslofterne kan give anledning til u hensigtsmæssig adfærd fra regioner og kommuner, hvilket kan resultere i både en ulogisk udgiftspolitik og et potentielt uøkonomisk forbrug af midlerne. Dansk Erhverv er derfor enig med Formandskabet i, at et flerårigt planlægningsperspektiv kan være hensigtsmæssigt i et forsøg på at få dette til at virke optimalt.

Formandskabets vurdering af det fornuftige i Finanstilsynets nyligt indførte tilsynsdiamant kan Dansk Erhverv kun være enig i, idet en styrkelse af den finansielle stabilitet er til gavn for såvel borger som virksomheder. Formandskabet argumenterer for en yderligere stramning af lånevilkårene i forhold til tilsynsdiamantens regulering på institutniveau, således at man begrænser muligheden for at optage variabelt forrentede lån på individniveau. Der er gevinster i form af mindsket makroøkonomisk risiko ved ekstreme rentestigninger, men også omkostninger i form af mindre fleksibilitet for den enkelte boligejer til at tilrettelægge sin privatøkonomi, samt mindre effekt af konjunkturstabiliserende pengepolitik. Formandskabet vurderer, at gevinsterne er større end omkostningerne, men det er værd at påpege her, at man nok skal træde varsomt i en tid, hvor boligmarkedet er meget skrøbeligt. Hvis man mindsker fleksibiliteten i boligejernes planlægning af deres privatøkonomiske dispositioner for drastisk på nuværende tidspunkt, så kan dette resultere i endnu mere tilbageholdne forbrugere, der bliver overdrevent forsigtige med at forbruge, hvilket i sig selv kan være skadeligt for dansk økonomi i den nuværende situation.

Kapitel om dagpengesystemet

Formandskabets analyse dokumenterer, at reformen af dagpengesystemet har virket positivt. Forkortelsen af dagpengeperioden til to år og ophævelsen af særreglen om genoptjening har fået flere i arbejde. Ledige reagerer på ændringer i de økonomiske incitamenter. Ledige kommer hurtigere i beskæftigelse. Men desværre er resultaterne af den fulde effekt ikke slået igennem, fordi de forskellige overgangsordninger har mudret billedet. Således viser formandskabets analyse, at en permanentgørelse af arbejdsmarkedsydelsen har medvirket til en forøgelse af den strukturelle ledighed og modvirket, at flere ledige kommer i beskæftigelse

Formandsskabets analyse viser, at dagpengereformen øger den strukturelle beskæftigelse med 15.000 personer. Det er et skøn i den lave ende, eftersom analysen kun er lavet for 25-50-årige. Godt en tredjedel af de ledige er således udeladt af analysen.

Formandsskabet har gennemført en række analyser, som viser, hvordan arbejdsløshedsforsikringen kan ændres, herunder de beskæftigelsesmæssige konsekvenser af at forhøje dagpengesatsen først i ledighedsperioden mod en lavere ydelse sidst i perioden. Det er interessante analyser, som sandsynligvis vil indgå som en del af grundlaget for Dagpengekommissionens arbejde.

Dansk Erhverv havde gerne set en analyse omhandlende de økonomiske incitamenter for ledige forsikrede til at søge arbejde, der aflønnes i den lave ende af lønspektret. Dagpengeniveauet, hvor ledige får 90 pct. af hidtidige løn dog højst maksimale dagpenge, udfordrer dagpengesystemet, idet der for mange lavtlønnede ledige vil være en ringe økonomisk gevinst ved at skifte dagpengekortet ud med en lønseddel. Det er alfa og omega, at det er attraktivt for ledige at søge alle ledige jobs, så væksten har de bedste betingelser.

Formandsskabet placerer dagpengesystemet, hvor det hører hjemme, nemlig som en forsikring mod ledighed. Det er derfor helt afgørende, at der kun ændres i dagpengesystemet, hvis det betyder at flere kommer i beskæftigelse og færre i offentlig forsørgelse. Er det ikke tilfældet, er der ikke grundlag for at ændre på det nuværende system.

Forbrugerrådet Tænk

Forbrugerrådet Tænk har en række kommentarer til rapportens afsnit om konjunkturvurdering.

Vi er enige i rapportens betragtninger om, at de afdragsfri lån og rentetilpasningslåne ikke kun udgør en risiko for den enkelte forbruger. De udgør også en risiko for en række andre grupper i samfundet, når forbruget falder, og der kommer lavere vækst og beskæftigelse. Det påvirker den samlede samfundsøkonomi – og det påvirker realkreditbranchen.

Vi vil gerne rose rapporten for, at fremhæve den pointe, at risikoen ved afdragsfrihed og rentetilpasningslån ikke alene skal bæres af dem, der har denne type lån. Allerede da talen i 2004 faldt på at indføre mulighed for afdragsfrie lån, advarede Forbrugerrådet om den udvikling, dette kunne skabe i danskernes låntagning. Men nu er de her, og derfor har pengeinstitutterne og samfundet også pligt til at tage ansvar for en sundere udvikling – eller afvikling - af disse låntyper.

Rapporten nævner ikke det vigtige forhold, at danskerne har den højeste bruttogæld i forhold til indkomst i verden. Det gør de danske forbrugere ekstra sårbare. Det hævdes ofte, at den høje bruttogæld ikke er noget stort problem, fordi den modsvarer af en høj opsparing. Men uanset dette, er en høj gæld i sig selv et problem, når der kommer kriser. Og når en væsentlig del af gælden samtidig er sammensat af risikable lån – og det til overflod er sådan, som rapporten afdækker, at de forbrugere, der har højst gæld, samtidig har de mest risikable lån - så er forbrugerne ekstra sårbare, hvis også renten stiger. Den høje bruttogæld og mulighed for rentestigninger kan bringe rigtig mange danske familiers privatøkonomi i problemer.

Rapporten kommer ikke ind på det forhold, at, den unormalt lave rente vi har i øjeblikket, kan betyde, at der bliver givet for mange risikable lån. Det gældende regelsæt om ”God Skik ved finansiel rådgivning” tilsiger, at den enkelte boligejer skal kunne klare et fastforrentet lån med afdrag for at kunne få et afdragsfrit lån og et rentetilpasningslån. Den lange faste rente er for tiden så lav, at det ikke er urealistisk, at den variable rente kan stige til et niveau, der er højere, end det nuværende rente niveau for fastforrentede lån. Det nuværende kodeks for kreditvurdering er på denne måde ikke til hinder for, at en rentestigning kan slå bunden ud af mange familiers privatøkonomi, hvis de sidder med rentetilpasningslån. Det bør derfor overvejes, om God Skik-reglerne bør ændres, således, at der kun gives lån, som forbrugeren også vil have råd til at betale af på i en situation, hvor renteniveauet har normaliseret sig på et højere niveau.

Forbrugerrådet Tænk vil i den sammenhæng gøre opmærksom på, at God Skik-reglen om, at man skal kunne klare et fast forrentet lån med afdrag for at opnå afdragsfrihed, kan have uheldige bivirkninger for ældre ægtepar med afdragsfrihed, der nedsparer i boligen. Hvis den ene ægtefælle dør, falder én indkomst bort, og det afdragsfri lån vil typisk blive sagt op af instituttet, fordi den nu enlige ægtefælle ikke vurderes at kunne klare et lån med afdrag. Det kan betyde, at den længst levende må sælge huset. Den situation burde der kunne laves undtagelser for, hvis økonomien i husholdningen ellers ser fornuftig ud.

Det bekymrer Forbrugerrådet Tænk, at den historisk lave rente kan lokke finansielle institutioner og forbrugerne til at være mere risikovillige. Det kan være fristende for de finansielle institutioner at lempe på kreditvurderingen for at øge deres indtjening gennem de mere risikobetonede engagementer. Vi frygter, at en mere aggressiv jagt efter indtjening lokker forbrugerne til at købe finansielle produkter, der er for komplekse og risikable i forhold til deres privatøkonomi. Det bør der kastes lys over – og det bør forhindres.

Tilsynsdiamanten for realkreditinstitutterne er god, men næppe tilstrækkelig: Som rapporten også kommer ind på, vil den begrænse de risikable låns andel på institutniveau og er et udmærket værktøj, der lægger op til, at de risikable lån i et vist omfang begrænses til dem, der kan tåle denne type lån.

Men Forbrugerrådet Tænk mener, at der bør overvejes yderligere tiltag, der kan sikre, at der kommer færre af de risikable lån. Nationalbanken har foreslået en øvre grænse for, hvor stor en andel af ejendomsværdien i den enkelte ejendom, der kan belånes med de risikable lån. Vi mener, at der bør ses på en udfasningsordning for de afdragsfri lån, som ikke får store negative effekter på boligmarkedet og lader forbrugerne i stikken. Fx en udfasningsordning, hvor andelen af afdragsfri lån, der må være i den enkelte ejendom, gradvist reduceres over en længere årrække.

Rapporten støtter i udgangspunkt regeringens forslag om, at der skal kræves en udbetaling på minimum 5% ved boligkøb. Forbrugerrådet Tænk har stor sympati for at øge den enkeltes opsparing inden et boligkøb. Vi ser imidlertid stor mulighed for omgåelse gennem andre og dyrere lånekilder, fx finansieringsselskaber, hvor uigen-nemsigtigheden kan være større. Og det vil være endnu værre.

Vi savner en behandling i rapporten af det forhold, at der ikke er ordentlig konkurrence på realkreditmarkedet. Figur 1.42 på side 76 illustrerer tydeligt de massive stigninger i bidragssatserne. Det opfatter vi som et udtryk for manglende konkurrence, idet alle omkostningsstigninger fuldt ud væltes over på forbrugerne; og det ses jo tydeligt, at det netop er dette, der er sket. I en situation med velfungerende konkur-

rence ville en del af omkostningsstigningerne blive betalt gennem effektiviseringer eller gennem lavere afkast til ejerne.

I Danmark står realkreditinstitutterne for langt den største del af forbrugernes låntagning, hvilket i mange henseender er et godt system, som vi er glade for. Men vi finder det problematisk, at der er en monopolagtig situation på et marked, der er så vigtigt for forbrugerne, forbrugsudviklingen og dermed væksten. Den dag renten, stiger vil den manglende konkurrence betyde ekstra høje omkostninger og reduktioner i rådighedsbeløbene for forbrugerne. Det kan få stor betydning for udviklingen i Danmark.

Der mangler også konkurrence i banksektoren. Det kan vi se, når pengeinstitutternes rentemarginal over for husholdningerne, er steget markant de senere år, og det er da også et forhold der påpeges i en rapport fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen fra 2013.

Derfor kunne det være relevant, hvis Det Økonomiske Råd i en kommende analyse ser på, hvad den manglende konkurrence i den finansielle sektor betyder for husholdningernes privatøkonomi, forbruget, investeringerne og væksten i samfundet.

Finansrådet

Konjunkturvurdering og aktuel økonomisk politik

Konjunkturvurdering

Finansrådet deler generelt formandskabets vurdering af udsigterne for den danske økonomi, om end skønnet for BNP-væksten i 2014 ligger en smule lavt i lyset af de senest reviderede nationalregnskabstal.

De igangværende nedjusteringer af formandskabets og andre økonomiske prognoser illustrerer, at konjunktursituationen fortsat er ustabil, og det er svært at vurdere den kortsigtede udvikling.

Finansrådet deler formandskabets vurdering om, at mange relevante nøgletal peger på, at opsvinget stille og roligt indfinder sig, men i et trægt tempo.

Økonomisk politik

Formandskabets aktuelle prognose af det offentlige underskud understreger billedet af, at det finanspolitiske råderum er opbrugt. Man kan diskutere, om en overskridelse af 3 pct.-grænsen ikke burde føre til en mere klar anbefaling om finanspolitiske

stramninger, men overordnet vurderes formandskabets finanspolitiske anbefalinger at være fornuftige.

Finansrådet finder det vigtigt at understrege, at der frem mod de forestående finanslovsforhandlinger ikke er plads til lempelser, specielt i lyset af det forestående folketingsvalg, der kan sætte politikernes finanspolitiske disciplin på prøve.

Formandskabet vurderer, at stramninger kan blive relevant i 2016. Finansrådet kunne godt have ønsket klarere anvisninger til, hvilke stramninger, der i så fald bør foretages.

Finansielle forhold

Finansrådet deler generelt formandsskabets vurdering af de aktuelle forhold for den finansielle sektor, hvor udlånsrenterne fortsat ligger på et lavt niveau, og omfanget af udlån ikke ligger væsentligt under niveauet før krisen. Særligt set i forhold til den økonomiske aktivitet.

Den øgede robusthed i den finansielle sektor gør bankerne i stand til at imødekomme den nuværende låneefterspørgsel ligesom den forøgelse, som må forventes i fremtiden. På nuværende tidspunkt er det dog Finansrådets vurdering, at låneefterspørgslen fra kreditværdige kunder er relativ lav, blandt andet fordi økonomien endnu kører i et lavt gear, og at virksomhederne i første omgang vil finansiere en stigende investeringslyst af egne midler.

Formandsskabet vurderer en række forslag til regulering af det finansielle område, herunder særligt en begrænsning af udbredelsen af rentetilpasningslån.

Formandskabet anerkender, at udbredelsen af rentetilpasningslån også kan have en stabiliserende effekt, idet det blandt andet har bidraget til at holde hånden under boligmarkedet via de meget lave renter på boliglån. Det er positivt, at denne effekt medtages i beskrivelsen, om end Finansrådet vurderer, at effekten her fra er større, end den bliver tillagt i helhedsvurderingen.

Formandskabet diskuterer muligheden for at begrænse udbredelsen af rentetilpasningslån på husholdningsniveau ud fra en præmis om, at det begrænser den makroøkonomiske usikkerhed ved ekstreme rentestigninger. Som formandskabet selv peger på, vil en regulering af dette yderligere begrænse gennemslaget af pengepolitikken.

Her er det også vigtigt at huske på, at Finanstilsynets forslag til en tilsynsdiamant for realkreditområdet allerede indeholder pejlemærker, der vil være med til at be-

grænse udbredelsen af rentetilpasningslån. Finansrådet vurderer, at dette forslag vil være tilstrækkeligt til at opfylde formandskabets hensigt.

Formandskabet berører også Finanstilsynets forslag om, at boligkøbere skal stille med 5 pct. af udbetalingen til køb af ejerbolig. Denne del af forslaget behandles meget kort og vurderes af formandskabet på den baggrund som fornuftigt. Finansrådet havde gerne set en mere tilbundsående analyse af effekterne af forslaget.

Det er både i bankernes og den enkeltes interesse, at kreditvurderingen i forbindelse med boligkøb efterlader boligkøberen med et solidt økonomisk udgangspunkt, men det forekommer unødvendigt at lægge denne stramning ind over boligmarkedet, ikke mindst i lyset af behovet for en stabilisering af boligmarkedet.

Hvis formålet med den øgede regulering er at stabilisere boligmarkedet, havde Finansrådet hellere set, at formandskabets betragtninger omkring beskatningen af ejerboliger blev inddraget under den bibetingelse, at det samlede skattetryk ikke må stige.

Tema om dagpengesystemet

Finansrådet vil gerne kvittere for et informativt kapitel om dagpengesystemet og en god gennemgang af dets funktion som forsikrings- og indkomstfordelende instrument.

Formandskabet foreslår at gøre dagpengesystemet regelbaseret konjunkturfølgende, hvor der på forhånd er fastlagt et niveau for, hvor højt ledigheden skal op, før en længere dagpengeperiode udløses. Finansrådet anerkender de positive effekter, en sådan konstruktion kan have for konjunkturstabiliseringen, men vurderer samtidig, at den i praksis kan være svær at implementere. Et konjunkturbaseret system baseret på faste regler er vanskeligt at definere og kan være forbundet med betydelige usikkerheder.

FTF – Hovedorganisation for offentligt og privat ansatte

Generel økonomi

Som formandsskabets prognose for den danske økonomi viser, er opsvinget langt fra kommet rigtigt i gang. Det har sine årsager i både indenlandske og udenlandske forhold. Samtidig peger formandsskabet på, at der bør ske stramninger i finanspolitikken, fordi de grænser for offentlige underskud, som dansk økonomi har valgt at underlægge sig, er tæt på at blive overskredet. Det ser FTF som en meget uheldig kombination. Opsvinget er endnu ikke kommet i gang, selvom forventninger nu i flere år har været, at det var lige om hjørnet. Forventningerne om snarlig bedring af økonomien har formentlig medvirket til, at de nødvendige indsatser for at stimulere

opsvinget ikke er blevet igangsat. Tværtimod. Der har været en kraftig styring af den offentlige økonomi, så bidraget herfra til vækst og beskæftigelse er reduceret. Ligeledes er der med finanslovsforslaget for 2015 lagt op til en finanslov med negativ påvirkning af væksten idet den etårige finanseffekt vil blive på -0,1.

Der er derfor grund til bekymring for, at det kommende opsving igen forsinkes i forhold til de tidligere økonomiske forudsigelser. FTF har noteret sig, at forventningen til væksten i 2014 i formandsskabets oplæg er nedjusteret fra 1,4 pct. af BNP i foråret til nu 0,5 pct. af BNP.

Det er ikke kun Danmark, men alle EU-lande der er presset af urimelige sparekrav til den offentlige sektor, som er med til at bremse den europæiske økonomi generelt. Det undrer FTF, at den danske regering ikke i EU-sammenhæng presser mere på for en nuancering af de stramme krav til offentlige underskud, som er en del af Vækst- og Stabilitetspagten. Så kan lande, som Danmark, sammen med andre lande der grundlæggende har en sund offentlig økonomi, bidrage til en koordineret indsats med henblik på at fremme europæisk vækst og beskæftigelse. Som formandsskabet jo også peger på, vil et enkelt års overskridelse af kravet til offentlig underskud formentlig ikke føre til henstilling fra EU. Derfor må regeringens seneste aftale om forbedring af det offentlige underskud ved forlængelse og udvidelse af muligheden for at betaling af skatten på kapitalpensioner og LD-midler også ses som en mulighed for at skaffe rum til vækstfremmende initiativer.

På det seneste har også OECD rettet kritik mod den ensidige fokusering i EU på offentlige underskud frem for vækst og beskæftigelse. OECD pointerer, at arbejdsløsheden er hovedproblemet i mange af medlemslandene, og at en lempelig økonomisk politik er nøglen til jobskabelse. Det pointeres at fokus på udbudssiden og budgetunderskud er forkert i øjeblikket. Tilsvarende meldinger er kommet fra ECB og IMF.

Underforbrug

FTF ser det som et stort problem, at underforbruget, især i kommunerne, reelt virker negativt på væksten og vil opfordre til, at der bør sættes på, at budgetterne bruges som vedtaget. Dels er det et demokratisk problem, at de politisk vedtagne budgetter ikke effektueres og borgerne får den service der er tiltænkt, dels betyder det at den offentlige økonomi ikke bidrager tilstrækkeligt til samfundsøkonomien. FTF er enig med formandsskabet i, at der er behov for at ændre reglerne for de kommunale budgetter så overførsel mellem årene bliver muligt, så den økonomiske planlægning i institutionerne optimeres.

FTF har desuden noteret sig, at formandsskabet i sin analyse af offentlige underskud frem til 2020 opererer med vækst i det offentlige forbrug på 1,2 pct. med afsæt i det

demografiske træk for årene 2019 og 2020. Årene frem til 2018 vil være præget af væsentlige lavere vækstrater i det offentlige forbrug som følge af politiske aftaler. Under forudsætning af, at der ikke er de store forskelle i det demografiske træk må det antages at der er et vist "efterslæb" i det offentlige forbrug med afsæt i demografien.

Dagpengesystemet

Med specialkapitlet om dagpengesystemet har formandsskabet taget startskuddet til at analysere dagpengesystemet, som også Dagpengekommisionen er sat i verden for. Analyserne er relevante i forhold til Dagpengekommisionens arbejde.

Som der peges på, er reformer på dagpengeområdet vanskelige, da valget af indretning af systemet er afvejning mellem forskellige ofte modstridende hensyn. Det drejer sig om hensynet til en rimelig forsikring mod indkomsttab, effekter på beskæftigelse og ledighed og konsekvenser for indkomstfordelingen. Som et yderligere element kan tilføjes ønsket om et enkelt og forståeligt system, som også indgår i kommissionens arbejde.

Dertil kommer, at de snævre bånd, der er lagt på kommissionens arbejde i form af anbefalingerne samlet set ikke må øge de offentlige udgifter eller forværre den strukturelle ledighed. Forslagene i formandsskabets analyse viser, at ændringer i dagpengesystemet let betyder øgede udgifter.

Forslagene til ændringer er interessante og kan lige som analyserne indgå i Dagpengekommisionens arbejde, hvor det er vigtigt, at man overvejer og gentænker alle dele af dagpengesystemet.

Det er FTF's opfattelse, at der indtil kommissionens arbejde foreligger, bør findes en løsning på, at mange i den nuværende konjunktursituation, fortsat vil blive ramt af den forkortede dagpengeperiode. FTF har bl.a. foreslået at forlænge den midlertidige arbejdsmarkedsydelse og lempe genoptjeningskravet.

Formandsskabets analyse viser, at omkostninger til at lempe genoptjeningskravet til 26 uger er forholdsvis begrænsede og kan holdes inden for det råderum som, der er afsat til de igangværende finanslovsforhandlinger. En lempelse af genoptjeningskravet vil øge incitamentet til at finde arbejde af kortere varighed og dermed øge tilknytningen til arbejdsmarkedet.

Det er interessant, at analyserne dokumenterer, at kompensationsgraden har været faldende over en lang årrække. Det er også et aspekt, som fagbevægelsen har slået til lyd for i mange år, og som bør undersøges nærmere i Dagpengekommisionen. Udover at kompensationsgraden kan have betydning for tilslutningen til dagpenge-

systemet, er kompensationsgraden også et udtryk for den indkomstsikring og tryghed, som dagpengesystemet tilbyder.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Konjunkturvurdering og økonomisk politik

AE's septemberprognose er målt på væksten mere positiv end vismændenes i både 2014 og 2015, mens vismændenes vurdering af arbejdsmarkedet modsat er lidt mere positivt end AE's i disse år. Koblingen mellem revisionerne fra den nye til den forrige vismandsrapport hvad angår BNP og BVT i de private byerhverv versus den hjemlige efterspørgsel, står ikke klart og kunne med fordel uddybes.

AE er enig i, at der fortsat er en betydelig mængde ledige ressourcer i dansk økonomi, herunder ikke mindst på arbejdsmarkedet. Vismændenes vurdering og fremskrivning, der viser at den faktiske beskæftigelse skal stige med 185.000 personer frem mod 2020 for blot at ramme konjunktur-normalt niveau i 2020, understreger samtidig, at det ikke er strukturerne på arbejdsmarkedet, der bremser væksten i dansk økonomi. Der er aktuelt ikke brug for nye større reformer, der øger arbejdsudbuddet i dansk økonomi.

Vismændene har opjusteret underskuddet på den offentlige saldo og vurderer, at vi i 2015 kommer til at ligge mærkbart over EU's grænse på maksimalt 3 pct. i offentlige underskud. For det første er spørgsmålet om vækstskønnet kan retfærdiggøre, at vismændenes saldo i både 2014 og 2015 ligger ca. 10 mia. kr. (godt ½ pct. af BNP) lavere end regeringens, når der ikke er nævneværdig forskel på væksten i den hjemlige efterspørgsel og i udviklingen på arbejdsmarkedet sammenlignet med regeringen. Samtidig peger indikatorerne på en mere positiv saldo i 2014 end hvad vismændene vurderer. For det andet er det svært at få øje på nogen underliggende forbedring af den offentlige saldo (renset for særlige poster) på trods af, at vismændene fortsat har en pæn positiv vurdering af udviklingen i både den hjemlige efterspørgsel (+7 pct.) og ikke mindst beskæftigelsen (+70.000 personer).

Opgørelserne og sammenligningerne med Finansministeriets tal viser, at den strukturelle saldo er et mål der er forbundet med betydelighed usikkerhed. Det er en usikkerhed, der burde tages in mente, når der styres efter netop den strukturelle saldo på 1. decimal frem mod 2020. Samtidig burde der analyseres langt mere på årsagerne bag den udvikling, som vi ser i den strukturelle saldo. Fx forværres vismændenes strukturelle saldo (FM's metode) med 1 pct. af BNP fra 2013 til 2014, jf. tabel I.5, samtidig med at den strukturelle beskæftigelse stiger med 15.000 personer

og isoleret set trækker op i den strukturelle saldo med 0,15-0,25 pct. af BNP¹. Andre forhold må med andre ord trække den strukturelle saldo ned med 1,15-1,25 pct. af BNP. Sammenholdt med at vismændene samtidig vurderer, at finanspolitikken (et-årige finanseffekt) kun bidrager med 0,3 pct.enheder til væksten i 2014 virker det som en meget markant forværring af den strukturelle saldo netop i år.

Vismændene vurderer, at finanspolitikken har bremset væksten de seneste tre år, at der i år er et lille positivt bidrag til væksten, mens der næste år igen er en finanspolitisk opbremsning (målt på den et-årige-finanseffekt). I lyset af den offentlige saldo næste år ventes at overskride EU's kritiske grænse, bifalder vismændene den finanspolitiske opstramning, der ligger i 2015. Det angives samtidig, at opstramningen er forsvarlig, men også at den må betragtes som en mindste grænse for en anbefalesværdig opstramning i 2015. Det er til trods for, at vismændene samtidig opgør en enorm overkapacitet i dansk økonomi, der i sig selv retfærdiggør en lempelse.

AE mener, at man med udviklingen i både dansk og international økonomi bør være ekstremt påpasselig med den ”finanspolitiske bremse”. Det er fortsat ikke vores vurdering, at de danske offentlige finanser krydser den kritiske 3-pct.-grænse for den offentlige saldo i 2015. Men det er selvfølgelig en risiko, hvis økonomien går i stå igen eller provenuet fra PAL-skatten helt forsvinder. Svaret bør da ikke være at stramme finanspolitikken og sætte økonomien yderligere i stå. Tværtimod bør de lande i EU, som har råderum, føre en mere ekspansiv finanspolitik. Det vil kræve fleksibilitet i forhold til EU's finanspolitiske rammer. Men mon ikke det er til at finde ud af, hvis alternativet er en længere periode med ”japanske tilstande” i europæisk økonomi.

AE er enig i, at der er brug for regulering af lånegrænserne, ikke kun i forhold til rentetilpasningslån, men også i forhold til afdragsfrihed. Det er også af konkurrencemæssige hensyn tilrådeligt, at det ikke kun gælder realkreditsystemet. Endelig bør ejendomsværdiskattestoppet ophæves, så vi får genindført en meget vigtig automatisk stabilisator.

Dagpengesystemet

I kapitel 2 analyserer vismændene dagpengesystemet. I kapitlet har man valgt at fokusere på velkendte temaer som genoptjening, varighed og konjunkturafhængighed i dagpengesystemet. AE havde gerne set, at man i kapitlet også havde berørt behovet for en modernisering af dagpengesystemet i forhold til f.eks. atypisk ansatte og internationaliseringen af arbejdsmarkedet.

---

¹ Det er DØR's egen tommelfingerregel Offentlige Finanser 2014, Juni 2014 fodnote 3.

Vismændene har i rapporten analyseret beskæftigelseseffekterne af dagpengereformen. Resultaterne tyder på, at reformen, når den er fuldt indfaset og har fået fuldt gennemslag, vil reducere den strukturelle ledighed med ½ pct.point svarende til en forøgelse af beskæftigelsen med omkring 15.000 personer i en neutral konjunktursituation. AE er enig i, at der knytter sig en betydelig usikkerhed til de målte beskæftigelseseffekter. Dels som følge af, at reformen endnu ikke er fuldt indfaset, men der kan også stilles spørgsmålstegn ved, om der i tilstrækkeligt omfang er taget højde for konjunkturreffekter i analysen.

Beskæftigelseseffekten for de ledige, som indgår i beregningerne, ligger på 808 eller 1.198 afhængigt af sammenligningsår ud af de knap 45.000 ledige fra 1. halvår 2011. På trods af, at der synes at være langsigtede beskæftigelseseffekter af reformen, er det forholdsmæssigt få ledige i gruppen, som reelt er kommet i beskæftigelse.

Vismændene vurderer, at der vil være en nettoudgift på 389 mio. kr. ved at genindføre det tidligere genoptjeningskrav på 26 ugers beskæftigelse for ledige, der er faldet ud af dagpengesystemet. Samtidig øges den strukturelle ledighed med 1.700 personer. Med et lempeligere genoptjeningskrav for ledige, der opbruger dagpengereetten, vil langt flere være sikret at kunne blive i dagpengesystemet fremadrettet. Set i lyset af, at markant flere er faldet ud af dagpengesystemet, end man oprindeligt vurderede, kan en tilbagerulning af genoptjeningskravet bidrage til at skabe større tillid til dagpengesystemet og derigennem øge den økonomiske tryghed for den enkelte. Vismændene synes dog at se bort fra, at det ikke kun var på udfaldstidspunktet, at en udfaldsperson kunne gøre brug af det lempeligere genoptjeningskrav på 26 uger. Det betyder, at flere vil have gavn af et lavere genoptjeningskrav, end det fremgår af vismandsrapporten, samtidig med at udgifterne vil være større.

Det vurderes i rapporten, at 70 procent af de ledige, der opbruger dagpengereetten, ikke vil være berettiget til kontanthjælp som følge af modregning via familieindkomst og formue. Det betyder, at det først er fra 2016, hvor reformen er fuldt indfaset, at vi vil se de fulde konsekvenser af reformen, hvor flere vil stå helt uden indkomst. I fravær af de midlertidige ordninger er ledige, der opbruger dagpengereetten og ikke umiddelbart finder beskæftigelse henvist til kontanthjælpssystemet, hvor der sker modregning for familieindkomst og formue. AE mener, at den usikre situation for de udfaldstruede kan sprede sig til de mange beskæftigede, hvilket kan være en medvirkende årsag til, at det er svært at få gang i det private forbrug.

Med udgangspunkt i Arbejdsmarkedskommissionens forslag til et konjunkturafhængigt dagpengesystem foreslår vismændene et regelbaseret konjunkturafhængigt dagpengesystem. AE mener, at det i praksis vil være vanskeligt at indføre en regelbaseret konjunkturafhængig dagpengeperiode. Med en fast regel vil det f.eks. være

vanskeligt at tage højde for ændringer i den strukturelle ledighed. Der vil derfor være behov for løbende diskretionære ændringer. Et andet spørgsmål er, hvilken konjunkturindikator der skal anvendes som et pålideligt pejlemærke for jobmulighederne. Derudover kan man risikere, at ledige, der har startet deres dagpengeperiode stort set samtidigt, vil blive behandlet forskelligt i et konjunkturfhængigt dagpengesystem.

Særlig sagkyndig Torben M. Andersen

Konjunktursituationen

Rapporten anlægger en noget mindre optimistisk tone end forårsrapporten. Den ventede vækststigning er udskudt med deraf følgende implikationer for beskæftigelsen og de offentlige finanser. De offentlige finanser balancerer derfor på kanten af EUs budgetkrav. I den fremlagte prognose ventes det faktiske budgetunderskud at blive -3,6 % af BNP i 2015 og -2,7 % af BNP i 2016, og den strukturelle budgetsaldo skønnes til 0,4 % af BNP i 2015 og 0,5 % af BNP i 2016. Dette implicerer et brud på 3 %-reglen for det faktiske underskud i 2015, og grænsen for det maksimale strukturelle underskud på 0,5 % nås i 2016. Formandsskabet konkluderer på den baggrund, at der er behov for finanspolitiske stramninger. Regeringens planlagte opstramning svarende til en finanseffekt på 0,5 % af BNP i 2015 vurderes at være en mindstegrænse for en anbefalingsværdig opstramning.

Omsvinget fra en diskussion af behovet for finanspolitiske lempelser viser, at finanspolitikken er havnet i et fine-tuningsregime, hvor der løbende lægges op til mindre justeringer af finanspolitikken skiftevis af hensyn til aktiviteten og de offentlige finanser. Samtidig gennemføres der tiltag som primært har budgetmæssige implikationer som fremrykning af pensionsbeskatning med skatterabat (et instrument der ikke er så velegnet til at styre den samlede budgetbalance med). Det er problematisk, hvis sådanne tiltag alene gennemføres af budgetmæssige årsager. Samtidig ligger de anbefalede justeringer af finanspolitikken inden for målefejlsintervallet. Ideen med finanspolitiske regler har været at sikre en mere troværdig, konsistent og kontinuerlig udvikling i finanspolitikken. Faktum er, at vi er endt i et fine-tuningsregime, der minder om situationen i 1970erne og starten af 1980erne. Den aktuelle situation er ikke et enkeltstående fænomen, selvom en bedring af økonomien vil skabe afstand til budgetmålene frem til 2020. Formandsskabet har i tidligere rapporter påpeget, at de offentlige finanser vil udvise systematiske underskud i en længere periode trods opfyldelsen af kravene til finanspolitisk holdbarhed. Der er et stort behov for en nærmere diskussion af det finanspolitiske styringsregime.

Diskussionen af internationale konjunkturforskeligheder har i de senere rapporter fået en mindre fremtrædende rolle. Der er gode argumenter for at undgå en meget detaljeret landegennemgang. Gennemgangen af de internationale økonomiske forhold er dog i denne rapport kommet tæt på den kritiske minimumsgrænse. Danmark er som bekendt stærkt afhængig af den økonomiske udvikling hos vores samhandelspartnere. Mange af disse står over for store strukturelle problemer, som det vil tage en årrække at løse. Det konkluderes, at den europæiske gældskrise er overstået. Dette er begrundet i, at rentespændene for statsobligationer for kriselandene stort set er elimineret. Ud fra denne betragtningsmåde er en væsentlig usikkerhedsfaktor og kilde til eskalering af gældsproblemerne bremset. De underliggende problemer er imidlertid store, også for andre lande end de såkaldte PIIGS-lande. 11 EU-lande er aktuelt i EDP-proceduren for store underskud, og flere lande er i risiko for at komme i samme situation. I forårsprognosen fra EU-kommissionen var den gennemsnitlige cyklisk rensede budgetbalance på -1,1 % af BNP for 2014 og -1,8 % for 2015. Den faktiske gennemsnitsaldo er -2,5 % af BNP for 2014 og -2,3 % for 2015, og gældsrationen til BNP er 96 % i 2014 og 94,4 % i 2015. Samtidig har mange af landene store uløste problemer knyttet til den finanspolitiske holdbarhed. I det perspektiv kan gældskrisen næppe siges at være overstået, og en nærmere vurdering af effekterne for den økonomiske udvikling i EU og dermed for væsentlige samhandelspartnere savnes.

Et afgørende spørgsmål i konjunkturvurderingen er størrelsen af beskæftigelsesgapet, dvs. forskellen mellem den aktuelle og strukturelle beskæftigelse. Formandskabet vurderer dette gap til at være omkring 4 %, og dermed større end vurderet af de fleste iagttagere. Kapitlet indeholder til underbyggelse heraf en række interessante analyser af tilpasningen af beskæftigelse og arbejdsstyrke. I den forbindelse kunne det være interessant med en nærmere analyse af de studerende. Der er gennemført SU-reform og fremdriftsreform m.m., hvorfor der må forventes et andet mønster. Det fremgår ikke helt klart, i hvilket omfang der er taget hensyn til sådanne effekter både på kort sigt (mindre beskæftigelse blandt de studerende) og længere sigt (potentielt større arbejdsudbud). Et væsentligt spørgsmål er, hvorledes antallet af gæstearbejdere afhænger af udviklingen på det danske arbejdsmarked. Det vurderes i rapporten, at en normalisering af situationen på arbejdsmarkedet vil lede til et niveau for antallet af grænsearbejdere på knapt 60.000 personer. De norske erfaringer tilsiger, at dette kan være en undervurdering. Et meget fleksibelt udbud af ”gæstearbejdere” har store implikationer for tilpasningsmekanismerne i arbejdsmarkedet og stiller også spørgsmålstejn ved begrebet beskæftigelsesgap. Det vil være interessant med en nærmere analyse af disse spørgsmål i en fremtidig rapport.

Dagpengesystemet

Rapporten indeholder et meget interessant kapitel om dagpengesystemet med blandt andet en analyse af dagpengereformen fra 2011 samt konsekvenserne af en række mulige omlægninger af systemet.

Den indledende principielle diskussion af principper for indretningen af dagpengesystemet er lidt kortfattet. Diskussionerne af problemerne ved denne type forsikring og mulige former for offentlig intervention er ikke helt klare. Til eksempel kan problemer med adverse selektion løses ved at gøre forsikringen obligatorisk, uden at det kræver et offentligt system eller subsidiering af forsikringssystemet. Det danske system er som bekendt frivilligt og finansieret delvis via kontingentbetalinger og generel beskatning. Der savnes en indplacering af dette system i den principielle diskussion og dermed en stillingtagen til denne indretning. Der savnes også en nærmere diskussion af de selektionsmekanismer, der kendetegner det eksisterende system. Ved ændringer i systemet, f.eks. en ændret dagpengeprofil, er det af stor betydning, hvorledes dette vil påvirke a-kassemedlemskab. Det ville også være interessant med en nærmere diskussion af finansieringsmodellen for dagpengesystemet.

Køb af forsikring afhænger af forsikringsvilkårene, risiko og risikoaversion. I kapitlet vurderes det, i hvilket omfang systemet er aktuarisk fair, dvs. kontingentbetaling set i forhold til kompensation og risiko for ledighed. Dette er et vigtigt input i diskussionen. Præsentationen er lidt uklar, da der skiftes mellem en omtale af ”nettobidrag” og ”nettogevinst” ved forsikringen. Denne del af analysen ser alene på nettobidraget, da spørgsmålet om forsikringen skal købes og derfor er en nettogevinst for den enkelte også afhænger af ens risikoaversion.

Det er påfaldende, at dagpengegodtgørelse fra arbejdsgiveren (G-dage) ikke omtales i kapitlet. For en dagpengeberettiget betales dagpengene (dagpengegodtgørelse) af arbejdsgiveren de første 3 dage efter, at pågældende er blevet afskediget eller hjemsendt fra arbejdet. G-dagene er interessante, idet de peger på risikodeling mellem lønmodtager og virksomhed. Virksomheder – særligt i sektorer med store udsving i behovet for arbejdskraft – ville i et frit marked skulle betale en risikopræmie for at kunne tiltrække arbejdskraft. Med en kollektiv forsikring mindskes dette behov, og dagpengesystemet er også til fordel for visse arbejdsgivere. Mere generelt kan industristrukturen også tænkes at have haft afgørende betydning for indretningen dagpengesystemet (mange små og mellemstore virksomheder), og systemet kan også tænkes at have en ”institutionel komparativ fordel” via den betydning det har for små og middelstore virksomheders fleksibilitet.

Beskæftigelseskravene for at oppebære arbejdsløshedsdagpenge er en vigtig dimension af dagpengesystemet, og kapitlet indeholder en god præcisering af reglerne.

Effekterne af mere lempelige beskæftigelseskrav diskuteres, og det påpeges, at der kan være modgående effekter. På den ene side bliver systemet mere generøst, hvilket kan mindske job-søgningsintensiteten, og på den anden side kan intensiteten stige for personer, der har mistet dagpengereetten. Nettoeffekten vurderes at være domineret af den første effekt. Reglerne kan imidlertid også have betydning for jobstrukturen både i forhold til virksomhedernes jobskabelse og hvilke jobs, ledige finder mest attraktive. I et system med stor jobomsætning og mange kortvarige ansættelser kan ændrede beskæftigelseskrav derfor have afledte effekter.

Det er ikke helt klart, hvorledes analyserne af forskellige ændringer af dagpengesystemet skal tolkes. Er disse ændringer begrundet i, at den eksisterende indretning ikke er socialt optimal, jf. boks II.1? Hvis der er tale om ”underforsikring”, f.eks. ved en ændret dagpengeprofil, må det formodes, at en sådan ændring vil have stor betydning for a-kassemedlemskab. Yderligere vil det være muligt at finansiere f.eks. en forbedret dækning i starten af ledighedsperioden eller for personer med en stærk beskæftigelsehistorik ved en forhøjelse af a-kassebidraget. A-kassebidraget knyttet til en frivillig ordning er en ikke-forvridende finansieringskilde. I kapitlet analyseres finansiering enten via andre ændringer i dagpengesystemet eller via en ændring af bundskatten. Det er ikke helt klart, hvorledes dette skal tolkes. Er ændringer af andre dele af dagpengesystemet motiveret ved, at der her er tale om ”overforsikring”? Hvorfor vælges en finansiering via en forvridende skat, hvis der er en betalingsvillighed, og en forhøjelse af a-kassebidraget derfor ville være en oplagt mulighed?

Særlig sagkyndig Nina Smith

Formandsskabet vurderer, at vækstsønnet for 2015 må reduceres i forhold til tidligere prognoser, men at den underliggende vækst for de efterfølgende år stadig er relativt positiv. I lyset af den stadig meget skrøbelige konjunktursituation, er det fornuftigt, at finanspolitikens stramhedsgrad afpasses, så konjunkturopsvinget understøttes mest muligt. Men samtidig er det naturligvis et meget uheldigt internationalt signal, hvis underskuddet i 2015 overskrider EU's budget krav. Ud fra disse hensyn og i lyset af det faldende strukturelle underskud i årene efter 2015, kan det være hensigtsmæssigt at forlænge fristen til 2015 for at omlægge kapitalpensioner samt også at inddrage indskud i Lønmodtagernes Dyrtidsfond, så der ikke fremtvinges en økonomisk stramning ud fra hensynet til EU's budgetrestriktion, som er i modstrid med en optimal konjunkturregulering. Det er selvfølgelig en omlægning, der grundlæggende kun kan foretages én gang, og det er derfor afgørende, at den stramme styring af de offentlige budgetter fastholdes, og at der i passende tid inden 2020 gennemføres yderligere reformer, som adresserer budgetunderskuddene efter 2020.

Formandsskabet diskuterer i egenskab af deres rolle som 'kontrollanter' for Budgetlovens overholdelse, hvorvidt budgetloven fungerer hensigtsmæssigt i praksis, herunder om den giver anledning til inefficent styring i kommuner, regioner og generelt offentlige institutioner. Desuden diskuteres mulighederne for at omgå budgetloven, og hvorvidt det er muligt og hensigtsmæssigt at flytte budgetposter ind eller ud af udgiftsloftet. Selvom der selvfølgelig kan være behov for en indkøringsperiode og justeringer af reglerne for Budgetloven, er diskussionen i dette kapitel et godt eksempel på, at det er betryggende, at ansvaret for at overvåge overholdelsen af Budgetloven er blevet lagt hos en uafhængig instans som Det Økonomiske Råd.

Kapitel II indeholder et meget velskrevet og en nuanceret og solid analyse af dagpengesystemet, som er et godt udgangspunkt for det videre arbejde i Dagpengekommissionen. De bagvedliggende beregninger af effekterne af dagpengereformen peger tilsammen på, at dagpengereformen har haft betydelige effekter på den strukturelle beskæftigelse. Beregningerne repræsenterer naturligvis ikke objektive sandheder om den præcise størrelse af reformens effekter, men giver dog et betydeligt mere korrekt billede af dagpengereformens effekter skaleret op til 'makroniveau' end de tilsvarende analyser, der tidligere på efteråret 2014 er offentliggjort. På baggrund af analyserne diskuteres og analyseres alternative reformforslag i forhold til dagpengesystemet, herunder et dagpengesystem, hvor varigheden af dagpengeperioden forlænges i perioder med særlig høj arbejdsløshed. Det danske dagpengesystem er i forvejen særdeles kompliceret og ressourcekrævende at administrere, og eksempelvis en indførelse af et konjunkturafhængigt dagpengesystem eller andre reformer, der ud fra økonomisk teori kunne forekomme at være velfærdsforbedrende, vil ikke nødvendigvis være det i praksis, medmindre der gennemføres en gennemgribende forenkling og afbureaukratisering af systemet.

Beskæftigelsesministeriet

Dagpengesystemet

Først og fremmest hilser Beskæftigelsesministeriet det velkomment, at Det Økonomiske Råd har valgt at udarbejde en større analyse af dagpengesystemet. Det er vigtigt fortsat at overvåge konsekvenserne ved større politiske tiltag som dagpengereformen, samt grundigt at afsøge mulighederne for forbedringer i det nuværende system.

Regeringen har som bekendt nedsat en dagpengekommission, og der er ingen tvivl om, at vismændenes analyser fortjener at blive et vigtigt input i dagpengekommissionens videre arbejde.

Effektanalyse af afkortningen af dagpengeperioden

Det Økonomiske Råd er kommet et spadestik dybere i deres analyse af afkortningen af dagpengeperioden end hidtidige analyser på området. Det sker bl.a. ved i højere grad at tage højde for konjunkturændringer og personsammensætning.

Det er ligeledes interessant, at Det Økonomiske Råd gennem deres analyse finder større beskæftigelseseffekter af afkortningen af dagperioden end tidligere studier.

I forhold til tidligere analyser går Det Økonomiske Råd skridtet videre ved samtidig at forsøge at estimere de strukturelle effekter af dagpengereformen. Beskæftigelsesministeriet vil gerne kvittere for, at Rådet foretager en sådan beregning af de strukturelle beskæftigelseseffekter. Samtidig er det væsentligt at tolke resultaterne med varsomhed, da der er stor usikkerhed omkring størrelsen af den strukturelle effekt, og idet reformen endnu ikke er fuldt indfaset, hvilket Rådet også selv nævner.

Forslag til ændringer i dagpengesystemet

Ligesom med effektanalysen hilser Beskæftigelsesministeriet det velkomment, at der er interesse for at undersøge relevante muligheder for ændringer i det nuværende dagpengesystem, og Rådet skal roses for nytænkning i den forbindelse.

Det vurderes dog, at det i beregningen af konsekvenserne ved ændringsforslagene skal overvejes, hvorvidt en forhøjelse af ydelsen i starten af ledighedsperioden kan indebære en risiko for øget tilgang til dagpengesystemet i form af flere eller længere ledighedsforløb.

